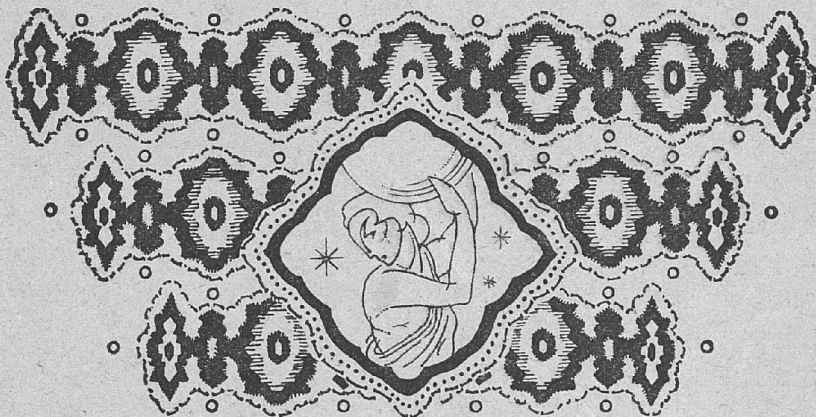
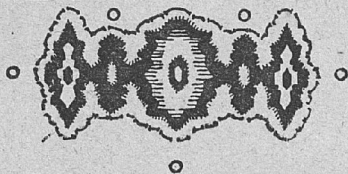

ŽENSKI

19 SVET 30

ILJETNIKI VIII.

MAREC

*

ŠTEV. 3.

Radion

pere sam!

RAZUMNA MICA

RADION
pere sam.

Perite tako:

»Raztopite Radion v mrzli vodi,
denite poprej namočeno perilo v
to raztopino, kuhajte 20 minut,
nato pa izplahnite!«

Varuje perilo!

*Seri
perilo
brez da
pereš!*

RADION
pere sam.

OBRAZI IN DUŠE.

Ema Destinova († 29. I. 1930).

S smrtjo Eme Destinove je odšla s svetovne scene najslavitejša sopranistka našega stoletja. Z njo izgublja češki narod ne samo velik umetniški pojav, temveč tudi iskreno češki in slovanski čutečo žensko dušo.

Ema Destinova, rojena Kittlova, je bila že od svoje zgodnje mladosti nadahnjena za vso umetnost in zlasti za glasbo in petje. Že kot učenka ugledne

radi svoje ekscentrične vsebine krožile v številnih prepisih med součenkami. Sploh je veljala med svojimi kolegicami za „fenomen“. Prav dobro je že tedaj tudi igrala na gosti, toda marljivo se je učila zlasti petja v šoli gospe Destinove-Löweove, po kateri je tudi sprejela svoj poznejši igralski pseudonim.

Po absolviranju omenjene pevske šole je nameravala priti v opero „Národizkušala pisati razne pesmice, ki so niho divadla“ v Pragi, kar pa se ji

iz neznanih nam vzrokov ni posrečilo. Bila je to ista usoda kakor s Karlom Burianom: šele tujina je odkrila njen veliki pevski in dramatski talent. Takorekoč čez noč je postala slavna, ko je l. 1898. bila angažirana k berlinski operi, kjer je z malimi presledki radi turnej po Evropi vztrajala do l. 1908.

V tem času je tudi nekolikokrat nastopila v Pragi in očarala umetniške kroge s svojim srebrnim sopranom in visokim kultom petja. Od l. 1918. skoro do prevrata je bila članica njujorške velike opere „Metropolitan“, po prevratu pa je živela večinoma na Češkem, nastopajoč le od časa do časa na dobrodelnih koncertih. Večjo turnejo je napravila samo enkrat po Jugoslaviji, takrat je posetila tudi belo Ljubljano.

Velika je vrsta njenih opernih oseb, ki jih je tekom svoje umetniške karijere ustvarila na svetovnih in domačih odrih. Iz Wagnerjevih oper je zlasti rada pela Sento, Elzo in Elizabeto, najraje je pa imela romansko opero, predvsem pa Puccinija, kar so ji v Nemčiji seveda hudo očitali. Med domačimi češkimi mojstri je posebno ljubila Smetano, in njena kreacija njegove Libuše je še dandanes v trajnem spominu Pražanom.

Destinovi pripada tudi zelo častno mesto v zgodovini češkega osvobojenja za časa svetovne vojne, ker se je dejansko udeleževala v revolucijski „Maffiji“. Njen nastop na sokolskem koncertu l. 1916. v praškem „Obecnim domě“; kjer si je upala zapeti češko in slovansko himno, okrašena s trakom v čeških narodnih barvah, je bil prav za prav ne samo protest, temveč tudi spontanen vzklik češke vere v boljšo prihodnost češkega naroda ter vseh Slovanov sploh.

Toda Destinova je bila tudi dobra in požrtvovalna duša. Njena slava in njeno dobessedno „kneževsko“ življenje nista v nji zatrla iskrenega socialnega čuta. Rada se je vsikdar odzvala pogostim vabilom za dobrodelne koncerte in se je požrtvovalno udeleževala vsake humanitetske akcije.

Nič manjša ni bila njena ljubezen do prirode, ki ji je posebno v zadnjih letih ostala najzvestejša prijateljica, ko je nepravilčno pozabljena in v precej težavnih skrbih živela na južnočeški deželi.

Dr. V. Burian.

KRISTINA:

Bolečina.

Utihnila je srca sladka melodija
in pesem v molakordu izzvenela,
zavese padle so na težke misli...
beseda jih nobena več ni razodela.

Občutja vsa in mehke fantazije
izlile so se v eno samo bolečino,
ki nerazumljena ostane večno skrita,
kot padla bi v morja neskončno globočino.

Gospa Marina.

III.

Pomlad v tistih krajih se je zdela Marini vsa drugačna. Bilo je, kakor da sam zeleni Jurij jaše po deželi. A to ni bil tisti bohotni mladenci, ki meče doma polne pesti pestrega cvetja po smejoči se slovenski zemlji. Sveti Jurij je bil tod vse bolj hladen. Bolj strog je bil njegov obraz, njegov pogled bolj resen, ko si je na svojem belcu utiral pot po vzbujajoči se pokrajini. A kamorkoli je iztegnil roko, tam je pognala mlada trava iz rjave prsti, kamor je obrnil lice, tam je vzbrstelo nežno listje iz črnih vej, da je kaj kmalu pod pomladanskim nebom ležala vsa pokrajina sočna in zelena. V zeleni pokrajini pa ni bilo skoro nič cvetja. Marini se je zatožilo po rožicah, po zlatu domačih kalužnic, po nebesni modrini potočnic, po belih in rožnatih vrhovih cvetočih jablan. —

Neke noči pa se je zgodil čudež. Ko je Marina zjutraj odprla okno, so bile v zeleno pokrajino vtikane mirijade belih zvezd — slive so zacvetele. Vasica ob gozdnem robu je utonila v cvetju, da nisi na razdaljo več razločil njenih siromašnih streh. Ob ploteh, ob robu njiv, med mejami, po travnikih razmetane, v razteptani ilovici med barakami in predorom so stale gruče sliv in cvetele. Cvetele brezskrbno in malomarno tja v solnčni dan, v toplo noč, cvetele in dehtele. Prav malo, prav nežno je dišalo to rahlo cvetje. Marina ni nikdar slutila, da slive diše. Morda se ji je tudi zdaj samo zdelo, da je nekak nov, neskončno lahek vonj v tem zraku, ki je dosedaj dišal samo nekoliko trpko po svežem zelenju. Prav tako rahel je bil ta vonj, kakor je bila rahla impresija belega cvetja v zeleni pokrajini, kajti navzlic mirijadam belih cvetov je ostala zelena, samo da so se sočne boje listov raznežile do najsvetlejših odtenkov. Bilo je, kakor da so vile razgrnile nad zeleno pokrajino zelen pajčolan, gosto pretkan z belimi cvetovi, ki prepuščajo skozi alabaster cvetnih čaš zelene luči mladega zelenja.

Marina je imela sredi prostranega travnika svoj ljub prostorček. Tam je bila ob gruči sliv naložena skladavnica otesanih brun. Zjutraj, ko se je, kakor mačica, rada grela v solncu, so metale slive svoje sence uslužno na zapad. Opoldan so jo rahlo varovale prevročih žarkov, a vendar puščale toploti prosto pot. Za poletje pa, tako je štela Marina, za poletje bodo dajale ob dolgih popoldnevih zadosti hlada, da bo ugodno njej in onemu, malemu, nežnemu, novemu, ki bo spalo v belem košku poleg nje.

Da, tu bo spalo poleg nje, tu bdelo in kričalo in se smehljalo. Ubogo, sladko, zlato majceno, ki bo. Nad njim bodo zorele slive, trava bo takrat visoka, zrak bo dišal po smoli, ki se cedi iz brun.

V Ljubljano bi jo poslali! Kakor da se nikjer drugod pod božjim solncem ne rode otroci! Ti ljubi Bog, zdaj naj bi odšla, ko je pravzaprav najlepše. Z doktorjem se je zvezala in — ostala. Resni zdravnik, ki je bil dodeljen graditveni naselbini, je Marino najprej nekam čudno gledal, a njenim zgovornim argumentom se je podal. Govoril je nekaj o babi Smiljanki iz vasi, ki da je pametna in spretna, pa mnogo o snagi in higijeni, pa o dobri volji in pogumu. „Sicer pa,“ je dodal, „zadeva ni tako nujna, in do takrat bo menda že stekla železnica in Vam bo še v zadnjem trenutku prosta komodna pot do enega ali drugega mesta.“

Slednji argument je tudi najbolj držal pri Andru, morda ker mu je prijat ta izhod. Saj tako bo mogel Marino še dolgo obdržati poleg sebe. In prav sedaj, ko se je skoro podvojilo delo, ko je pritisnilo novo krdelo delavcev, ki gradi nasipe, izpopolnjuje tir, postavlja v bližini vasi kolo-dvor, gori Andru glava, živci so prenapeti. Izmozgan, onemogel se vrača na večer. Treba mu je skrbne nege. Iz oči mu moraš brati želje, uganiti, ali si želi še izprehoda, družbe, mirnega počitka. Vse za telesno okrepitev, mrzla, gorka voda, zaželjen prigrizek, dobra beseda in topel pogled, vse je pripravljeno. Mnogokrat, ko se je po kopeli odpočil, ga zamiče še kratka šetnja v svežem nočnem zraku. Takrat navadno hodita molče do skladanice brun. Marina sede malo višje in Andro nasloni glavo v njeno krilo. Mesečina sveti, v travi pojejo črički, od daleč sijejo medle luči naselbine. Tako je neizmerno dobro in pokojno.

Drugikrat si zaželijo moževi razburkani živci družčine. Tedaj ga Marina zvesto spremlja v uradniško kantino. Družba je zdaj bolj pestra. Nekaj novih inženirjev je prišlo, par železniških uradnikov dela predpriprave. Tudi dve dami sta navzoči, ženi dveh graditeljev, ki sta pozimi živeli v mestu. Marini sta ostali tuji, čeprav se mnogo skupaj izprehajajo. Pogovor teče o oblekah, cipelah in modi, o kinu in koncertih, o deci malokdaj. Ena izmed gospej sploh nima otrok, hčerke druge so v inozemskem penzjonatu. Vsaka dama pa ima za Marino kup nasvetov, tisoč zgodb o ponesrečenih porodih, Marina naj gre proč, naj gre v sanatorij, v bolnico, k materi — Marina se smehlja in misli na Maro, ženo delavca Štipe iz vasi, ki ima dvanajst otrok.

Često prihajajo pisma od mame. Najprej je bila z Androm v komplotu. Pa se je tudi podala. Zdaj piše pisma, zlata pisma zlate matere. In odpremlja pakete s tisočeriimi potrebščinami, ki se „tamkaj“ ne dobe. Morda bo nekdanj Marina, po desetletjih prav tako s skrbjo pisala skrbna pisma, prav tako odpremljala pakete, prav tako nestrpno čakala, da postane stara mamica.

Tako tečejo tedni, bežijo meseci. Ko pritisne julijska vročina, odideta tuji dami na sever, v hladno kopaljšče. Nikdo ju ne pogreša, niti lastna moža ne, saj kapaciteta dela se je napela zdaj do viška. Še dober mesec in delo bo končano.

Tudi ta mesec je pretekel, in preteklo je še teden dni. Slavnostno razpoloženje se je polastilo vseh, odkar je bila prebita zadnja stena in se je vzduh od severa združil z zrakom od juga. Medtem, ko so dokončevali v predoru zadnja dela, ko so gladili in likali progo, odstranjevali navlako in podirali nepotrebne barake, ko so zasadili ob postajnem poslopju par topolov in je mlada žena postajnega načelnika postavila na okna rože, so ženske v vasi plele vence. Tudi Marina je plela vence in zatikala v zelenje vesele trobojnice. Ruža ji je pomagala.

Ruža je bilo dekle iz vasice. Nelepo dekle širokega obraza, in davno ne več mlado, ki je imelo v vasi svoj poseben položaj. A ta položaj ni bil kaj odličen. Stvar je bila namreč taka. Ko je bilo Ruži šestnajst let in je njena krepka mladost navzlic vsemu siromaštvu imela svojo ceno, je odšla od siromašnega doma v mesto služiti. V tistih krajih pa ni sramotno samo za ono hišo, sramotno je za celo vas, če gre mladenka delat v tujo hišo za denar. Rajši bodi doma v razpadajočem krilu, rajši je dan v dan le suh koruzen kruh, samo da živi ob lastnem siromaštvu. Ruža pa ni hotela živeti in umreti ob lastnem siromaštvu. Sicer bi bila morda tudi ona tako storila, da je ni pregovorila strinja, ki je živela v mestecu tam preko gor, kamor zdaj grade železnico. Njen mož je imel tam branjerijo, točil je slivovko, prodajal mrzlo svinjetino, čebulo, pečene ribe.

Ko je umrl, je prišla Ruža k obitelji z mnogimi otroki, velikim posestvom in z gospodinjo, ki je bila pridna kot čebela. Ruža, bistra, pridna in poštena, je pomagala z obema rokama. Navadila se je mestne snage, postrežbe in kuhe. Kmalu je bila steber hiše in je ostala steber tja do vojne. Ko so pobegnili njeni gospodarji pred sovražno vojsko, se je vrnila Ruža v domačo vas. Kočica roditeljev je medtem osirotela. Starši so pomrli, bratje odšli na vojno, sestra se je bila poročila. Ruža je delala in snažila, kopala in sadila, šivala in prala, samo da ni bilo treba izmenjati srebrnih novcev, ki jih je prištedila v dolgih letih službe. Kdor je hotel imeti pogačo za krst in svatbo, jo je naročil pri Ruži; kjer je bil v hiši bolnik, so poslali po Ružo, kjer je umrla hišna mati, je prišla za prvo silo gospodinjit Ruža. Če se je pojavil v vasi tuj trgovec, ki je za lepo izvezene prtičke ponujal domačinkam pisane fabriške rute, steklene korale in zaponke iz medi, ali barantal za v dolgih zimskih mesecih natkane čilime, so vedno poklicali Ružo kot izvedenko. Njena avtoriteta o vseh „svetskih“ vprašanjih je bila nepobitna, a vendar ni uživala ugleda. Saj je nekoč bila neslobodna, bila je sužnja, delala je za plačilo tujcem.

Ko je pred dobrim mesecem vprašala Marina babo Smiljanko za dekle, ki bi prišlo vsaj za par mesecev k njej na pomoč, je bila zadeva gladka; Ruža! In od tedaj je vsako jutro prihajala Ruža, pospravljala in poslužila gospodo, šivala, snažila in prala. Zdaj plete z Marino vence.

Še dva dni in stekla bo železnica. Otvoritev bo slavnostna. Sam minister se bo prvi vozil, in še en minister „in čuj brè“, koliko drugih odličnjakov! Na kolodvoru, ob predoru bodo stali delavci in seljaki iz daljnje in bližnje okolice. Otroci bodo mahali s papirnatimi barjački. Marina jih je pripravila že velik kup. Ruža je pripovedovala bajke o krasotah pisanih zastavic, o dolžini zelenih vencev in vaška mladež, nerazvajena, nepoučena, nepismena, saj daleč na okoli ni bilo šole, ni vedela, ali se bolj veseli velikega dogodka, ko bo iz črnega predora prvič privozil stroj, ali trobojne zastave iz papirja ki jo bo smela takrat držati v umazani ročici.

A tudi kar se snage tiče, so se delale izredne priprave. Povsod so krpali opanke, stepali suknje in ženske niso že davno porabile toliko luga in mila.

Že popoldan pred slovesno otvoritvijo se je odpeljal Andro s šef-inženirji in tovariši skozi predor do mesteca onkraj, da so še zadnjič preskusili stroj in progo, predno so odvedli visoke goste. Tostran je ostalo delavstvo, nekaj železniškega in tehniškega osobja. Kako si je Andro želel, da bi vzel Marino s seboj, da bi ji ponosno prvi razkazal ogromno delo, pri katerem je tako vestno in tehtno sodeloval. A pot je bila strogo službena, žene izključene in celo Marina, ki je —

Cepprav ni bilo ogledalce v njeni sobi mnogo večje od dlani, je vendar že davno kritično ugotovila, da ni več za med hrupni svet.

Tako je stala tisti popoldan le ob progi, z zelenim vencem v rokah, s trobojno zastavico in s solzami v očeh. Dolgo je stala in zrla za urnim vlakom, ki je naglo izginjal v črni temini. Napeto je poslušala, dokler je njeno tenko uho ujelo še slutnjo odmeva v daljini drdrajočih koles.

Jutri se vrnejo. Jutri jih sprejmemo. Jutri bomo slavili.

„Zdaj, Ruža, zdaj pa pojdimo počivat.“

* * *

Najprej so klicali zdravnika. Potem je tekel Štipe v vas po babo Smiljanko.

Ko je drugo jutro pozlatilo rano solnce zelene vrhe Zlatibora, je kričalo v belem košku, ki ga je bila Marina pripravila že davno, dete.

Ko je opoldan privozil na postajo vlak s slavnostnimi gosti in so se izmenjavali pozdravi, je poiskal doktor Šime izmed gruče udeležencev mladega inženirja, ga poljubil v lice in mu rekel: „Rodil se ti je sin.“

* * *

Kmalu je stal njegov beli košek ob skladanici brun, ki so dišali po smoli, in slive, velike, višnjevo-žametne so zorele nad njim. Na brunih je kakor vedno sedela Marina in Andro je sedel poleg nje. „Se veselíš, Marina?“

Pravkar je prišel ukaz o novih razvrstitvah in Andro je dobil odlično mesto pri železniškem ravnateljstvu v Sarajevu. „Saj si želela Sarajevo?“

Tukaj je bilo delo končano, vlaki so drdrali svojo pot, vozili blago in potnike, prinašali nepokvarjenemu ljudstvu v pozabljenih dolinah zlo in blagor zapadne kulture. Vlaki so drdrali in po kratkih tednih se je zdelo vsakomur samoposebi umevno, da vozi mimo tihe vasice štirikrat na dan potniški voz, tako da se niti najmanjši vaški pobič ni več zmenil zanj.

„Če ti je prav, Marina, se odpeljem jutri za par dni, da nam poiščem stan — nam trem,“ je pristavil toplo in pogreznil v beli košek očetovski pogled. „Imaš posebne želje?“

„Da, želje, Andro. Če bi mogel — če bi bilo — oj, če bi našel stanovanje malo v breg, z okni proti solncu, s pogledom na Trebevič —“

„Še kaj?“

„Da se mi vrneš zdrav.“

„S stanovanjem v žepu, ki leži malo v breg, in proti solncu in z očetom Trebevičem vis-à-vis. — O, Marina —“

* * *

Ko je pozni september razpenjal nad lepim Sarajevim svoje najbolj modro nebo, se je selila v Nemanjino ulico majhna družina. Hišica starega Španjola je stala malo v breg, v vsa štiri okna, polna jutranjega solnca, je gledal stari Trebevič. Iz zanemarjenega vrtiča pod okni so rastle umetni izrezljani stebriči in nosili veliko verando iz lesa. Na verandi je stal beli košek, v kuhinji je ropotala Ruža, gospa Marina pa, gospa Marina si ni vedela kaj od zadovoljstva. —

TEA B. ABB.:

V mestnem parku sneži . . .

*Sred parka, kjer molčijo nagi lesi,
kjer mlade breze v mrazu trepetajo,
gre bela pot med golimi drevesi,
nad njo snežinke z vetrcem igrajo.*

*Jaz grem na belo pot s teboj. Kot tiha
melodija je tvoja govorica,
in zdi se mi, da nova pomlad diha
in da nje cvetje boža moja lica.*

*Večerni zvon — pobožna smreka moli —
v nedolžno bele misli vtakne veje,
krog nje zapuščeni strme topoli,
razsipajoč kosmiče mehke preje*

*v neskončno beli mir. — V daljavi mesto
pa vre in ječi, kot grenke strasti
množice vrve iz ceste na cesto
in nihče ne misli na bele poti — — —*

Stritarjeva pisma Lujizi Pesjakovi.

(Obj.: Avg. Pirjevec.)

Josip Stritar in Lujiza Pesjakova sta si dopisovala skoraj polnih osem let od 1870 do 1877, torej v dobi, ki jo karakterizirajo trije literarni pojavi: dunajski „Zvon“, Levstikov „Pavliha“ in Stritarjevi „Dunajski soneti“. To je bil boj mladega rodu proti ljubljanskim „prvakom“, boj za svobodo umetnosti in kritike. — Že v prvem letniku dunajskega „Zvona“ se je pojavila med sotrudniki Lujiza Pesjakova in to sotrudništvo je sprožilo dopisovanje med njo in Stritarjem. Ohranjena so nam samo ona pisma, ki jih je pisal Stritar Lujizi, izmed Lujizinih pisem Stritarju nam ni danes še nobeno znano. Zanimiva so ta pisma, intimna ilustracija one dobe, važna za spoznavanje Stritarja-človeka in poeta, a še posebej zanimiva, ker nam odpro tudi pogled v Lujizino dušo, pričajo nam o njenem občudovanju Borisa Mirana, ki je dalo njenim pesnitvam značilne znake Stritarjeve muze in Stritarjevega svetožalja.

V kolikor bo za razumevanje potrebno, bomo dodali Stritarjevim pismom odlomke iz korespondence med Stritarjem in Cimpermanom ter med Lujizo Pesjakovo in Cimpermanom. Vsa ta pisma hrani drž. biblioteka v Ljubljani.

* * *

1.

Blagorodna gospá!

Dolgo že čutim, da je moja dolžnost, spodobno zahvaliti se Vam za prijazno skerb, ki ste jo že tolikokrat skazali mlademu „Zvonu“. Prejmite torej, gospá, moje serčno zahvaló!

Poslana pesem se bo tiskala že v prihodnjem listu. Morda bi se bilo storilo to že iz hvaležnosti ali galanterije — mogoče — pa hvala bogu, pesem je sama na sebi tako dobra, da bi jo bil vzel list, ko bi bila tudi prišla iz — moških rok! — Samo to pomislite, gospá, da mi časnikarji in zraven jezikoslovci smo strašni možje; s trojnim oklepom imamo zavarovane persi, zastonj vsa ženska orožja! Oblika, jezik, pusta reč, res, zlasti pa genijalnim ženskim, je nam pedantom silno važna, tako da se vname časi med nami, kakor se je nekđaj za lepo Heleno, za suho partikulo, serdita vojska. Tu mora tudi galanterija molčati. Dejal sem da Vaša pesem je dobra, lepa, meni všeč, — to je res; pa kaj je popolno, doveršeno na tem grešnem svelu? Tako ima tudi Vaša lepa pesem svoje nepopolnosti, kar se tiče vnanje forme zlasti pa jezika, tako na primer, besede na è in ó ne delajo čistih rim, in pa enkrat je en akusativ mesto genitiva; to so malenkosti, gotovo, pa vendar se ne smejo prezirati. Zato upam, gospa, da mi boste dali to dovoljenje; pesem ostane kakor je bila, to je ravno tako, kakor bi prah popihal z lepe obleke! Res bi mi bilo lahko odvaliti vso to težko odgovornost sè svojih na rame „Zvonovega“ Radamanta. g. Levstika, ki je strašan filolog! pa tega ne bom storil, ker bojim se, da bova imela dovolj nositi obá skupaj. Prosim torej, če izbudè samooblastne pre naredbe Vašo jezo, izlijte je polovico na mojega pomočnika! To je junaštvo!

Prosim torej, dajte mi potrebno privoljenje, pa veselilo me bo, če me počestite kmalo zopet z enakim pismom, in enako priklado. Zvon ne vzame sicer vsega, kar se mu pošlje, še prav izbirčen je — cel kup ima poslanih pesmi, ki pa ne bodo nikdar zagledale belega dnè, in vmes so tudi pesmi tacih

mož, ki imajo pri nas nekaj veljave; pa moj namen je ta, da kar pride v „Zvon“ mora biti vse nekaj vredno, tako da si mora vsak pisatelj nekako v čast šteti, če Zvon prinese njegovo delo. V tej reči se je pri nas veliko grešilo.

Pa, vidim, da moje pismo je že predolgo, čas je končati. Se to: Boris Miran, ki mu ni kmalo pesem po volji, se je kar čudil poslani pesmi, in to gotovo ni galanten mož. Tudi Vaše pisanje in pisava mu je jako po všeči; pravi da to ni navadno pri ženskih, in on ima v tej reči precej skušnje.

Razveselite ga torej kmalo zopet s prijaznim dopisom, (saj imam navado da mu vse pokažem) kakor tudi podpisanega, ki se Vam priporoča s posebnim spoštovanjem

Na Dunaji, 7. 4. 70.

J. Stritar.

2.

Blagorodna gospa!

Vselej sem vesel, ko zagledam Vaš lepi rokopis na pismu; zadnje mi je prišlo včeraj v roke, ko sem bil na Dunaji. Obljubljene pesmi z veseljem pričakujem, nikomur ne pridejo v roke razen Boris Miranu, še Zvonovemu Radamantu ne.

Tako lepe pomladi nijsva že dolgo imela z B. Miranom. Sredi zelenja in cvetja živiva in tičjega petja! Kako je moči človeku pisati, ko se krog njega vse giblje, vse se veseli in žvergoli. Boris Miranu so zdaj glavna skerb mladi tiči — ščinkovci, ki jih je iz gnjezda vzel, pa v kletko dejal, da jih stara pita. Včeraj je tri izpustil, ko so popolnoma dorasli, enega pa še hrani. Danes je ves pobit. Imel je namreč v seči gnjezdo drobnih vertnih penic, ki se jih je posebno veselil. Danes zjutraj pa najde gnjezdo razderto!! Kaj porečete bl. gospa! ko boste brali te otročarije? Smijajte se, pa pomislite, kaj pravi Kristus: Resnično, resnično vam povem, če ne boste, kakor eden teh malih, ne pridete v nebeško kraljestvo! Ko se je človek toliko z ljudmi bavil, kakor sva se midva, izbudi se mu v serci nepremagljivo hrepenenje po nepopačeni, nedolžni naravi. Le v njenem krilu se čuti, če ne srečnega, pa vsaj mirnega.

Pa dovolj teh osebnih stvari. Hvalo lepo, bl. gospa, za prijazno pisemce, pa kmalu, prosim, pošljite, kar ste obljubili.

Boris Miran se Vam priporoča in roko poljublja, kar nij sicer njegova navada, ravno tako Vaš sluga

V Badnu, 27. 5. 70!

J. Stritar

Baden, Heleneng. 14.

3.

Blagorodna gospa!

Pismo in pesmi sem z veseljem prejel. Odgovoriti nijsem mogel ne-utegoma, ker sem bil včeraj ves dan na Dunaji in sem imel veliko preglavico z listom. Kjer človek nij sam, pa gre vse narobe.

Morda bi pa bilo bolje, da bi Vam še danes ne odgovarjal. Spodobi se namreč, da govorim z Vami le, kader sem pri najboljši volji, sicer je bolje, da molčim. Ker bi pa morda predolgo terpelo, predno mi pride dobra volja, moram se vendar v nevarnost podati, da Vas dolgočasim, ali pa še hujega kaj. Imejte torej poterpljenje, blaga gospa, če bo to pismo prezvesta podoba mojega čemernega obličja. Če so mi poslani pesmi všeč pri takej volji, posebno 1. in 3. (Spanč kaj in Aurora), morajo biti zares dobre!

Boris Miranu jih ne morem pokazati, ker ga že nekaj časa ne vidim, bog ve, kod se pa klati po gozdih; če se ne motim tūja gnjezda išče. Ne spodobi se sicer, naravnost reči gospé, da se moti; vendar Vam moram jaz nekaj enacega reči. Nij namreč res, da sva z Boris Miranom neločljiva, kakor pišete. Saj sva si časi čisto tuja, da se ne poznavata, ne umevata. On je ves drug človek, kakor sem jaz. On je *s e r c e*, jaz sem *g l a v a* (kolikor toliko!) Srce in glava pa nista vedno v najlepši harmoniji, kakor bi morala biti in to je nesreča, velika nesreča. Kakor mi je hudo, pa velikokrat moram nespametno, škodljivo, smešno imenovati, kar dela; peča se z otročarijami, bolj na druge misli, kakor náse, bolj ga drugih bolečine bolé, kakor lastne; z eno besedo: To Vam je čuden človek, iz katerega ne bo nikoli nič! Zadnjič, ko ga je bila tista vélika nesreča zadela, mi na enkrat pravi: Kaj pa, ko bi nazadnje mislila tiča, da sem jima jaz sam to storil! In res mu je šla ta reč po glavi; revež nij vedel, kako bi dopovedal ubogi živali, da je nedolžen. Že iz tega lahko sodite, kako je otročil! Pustimo ga: „Es muß auch solche Käuze geben“, kakor pravi Faust. Očitati ste mi gospa, da je bilo zadnje pismo prekratko; to bo pa gotovo predolgo; sčasoma sem prišel v boljšo voljo — tako moč imate ženske! — Končati moram, da ne padem iz enega greha v drugega. Jaz se nobene reči na sveti ne bojim tako, kakor nadležen biti komú, zlasti pa ženi, ki jo tako spoštujem, kakor Vas spoštuje Vaš sluga

V Badnu, 2. Junija 1870.

J. Stritar.

4.

Blagorodna gospa!

La donna è mobile, ali: „Souvent femme varie“, kakor je pel Franc I. galantni kralj francozki, ki je poznal, kakor malo kedó, ženski spol. — tako sem si mislil, ker nijsem toliko časa prijazne verstice od Vas prejel. Zakaj ste me razvadili?

Vaša lepa pesem mi je prepozno došla, da bi bila mogla priti v zadnji „Zvon“. Bojite se, da ne pride prehitro ob veljavo; o ne bojite se, gospa! Le predolgo bo še času priležna žalostna pesem; le predolgo bo še divjal narod proti narodu!

Pa nočem tožiti, da mi ne očitata tudi Vi, gospá, kar se mi očita v „feuilletonu“ zadnjega lista slov. Naroda, da so moji spisi „polni ahov in ohov“ in da so le za mladino „pod maturo“. To meri očevidno na „Zorina“, ubozega Zorina, ki néma še v grobu miru in pokoja.

Gospa, prosim Vas ohranite „Zvonu“ svojo prijaznost še do konca tega leta, po tem je ne bode več potreboval!

Priporočuje se Vam, gospa, s posebnim spoštovanjem Vaš

Na Dunaji 6. 10. 70.

Stritar.

5.

Blagorodna gospa!

Serčno hvalo Vam za Vaše tako prijazne verstice. Ne bote me, upam, krivo sodili, ako Vam pravim, da ima najserčneji mož včasi trenotja, ko se čuti tako osamljenega, tako zapuščenega, tako od vsega sveta nerazumljenega, da mu je potreba, ne rečem, tolažbe, a vsaj prijazne besede iz blazih ust, iz blazega serca. Glejte, blaga gospa, kako se z mano dela! Bog ve, in vé tudi, kedor me pozna, da meni nij za slavo, ne za dobiček. Slavoželjnosti imam toliko v sebi, kolikor hudobije; velikokrat sem moral že slišati od tacih ljudij,

ki me dobro poznajo, in, smem pač reči, ludi radi imajo, da je ta pomankljivost ravno moja največja napaka. Ko bi mi ne bila vsa materijalnost tako malo mar, kakor mi je, pač smem reči, da bi ne stal tu, kjer stojim. Prisegel sem, da od svojega naroda si nočem krajcarja prislužiti; do zdaj si ga nijsem. Lotil sme se tega težkega početja iz najčistejšega namena. Priganjali so me, prigovarjali so mi od useh stranij, naj začnem, rekoč, da bom vstregel živi potrebi, da bom koristil svoji domovini. Koliko časa sem žertvoval, koliko truda, koliko skerbij sem imel! Vse sem storil vse preterpel z veseljem upajoč, da moj trud ne bode brez sadu za moj narod. Kak je uspeh mojega prizadevanja? Kakor razdraženi seršeni gredo na moj list; ne dovolj, obrekovanje, černenje, najgerja denunciacija s černo lažjo v zvezi leti name. Podlikajo se mi besede, ki jih nijsem nikoli govoril, ki jih nijsem mogel govoriti, to vž kedor me pozná a koliko jih je, da me poznajo? Dalo se mi je ime, najgerje, kar jih ima človeški jezik: Efijaltes, izdajalec domovine!

Pa, gospa, vse to se preterpi, in lahko se preterpi zlasti, če ima človek tako čisto vest, kakor jo imam jaz! Verjemite mi, gospa, če Vam je mogoče, kar me boli, nema nič osobnega v sebi; žalosten sem le za to, in tega ne bom tajil, ker vidim, da je, ne m o j trud, da je sploh vse prizadevanje pri nas zastonj. Saj Vam je znano, kaka moč vlada pri nas! Upal sem nekoliko časa, kedo bi ne imel nikoli sladkih iluzij? upal sem, da se zbere pri nas s časom stranka, na političnem in na literarnem polji, imenujemo jo, ako Vam drago, mlado Slovenijo, ki bode nosila na svoji zastavi, v svojem serci zapisano: Za svobodo, omiko, narodnost, bratovsko ljubezen med posamnimi in narodi! —

K temu sem hotel pripomoči po svoji zmožnosti sè „Zvonom“. To upanje je šlo po vodi! Morda pride kedaj ugodnejši čas, bog ga daj kmalo. Zdaj nij nič storiti. Morda sem preveč rekel. Rečem raji: Jaz ne morem nič storiti. To pa pravim: Ko bi imel materijalne pripomočke, da bi lahko delal, kakor bi hotel, potem bi ne deržal križem rok!

To Vam bodi odgovor, gospa, na Vaše tako prijazne besede.

Quant à la „variation“ des femmes, soyez sûre, madame, que je ne leur en fais point de reproches; elles ne sauraient faire mieux. Car, j'en suis convaincu, elles ne changent, elles ne varient toujours, que pour nous amuser nous autres pauvres hommes. Leur éternel changement, ce n'est qu'un sacrifice! Les femmes agissent suivant le proverbe latin: La variété amuse. Tous les genres sont bons, dit Voltaire, hormis le genre ennuyeux. C'est pourquoi je met(s) un terme à mon bavardage, peut-être trop tard!²

Ne zamerite, da sem na napačni strani začel svoje pisanje. B. Miran Vam se priporoča ter Vas p r a š a najprej ali Vas sme p r o s i t i, da mu pošljete eno predstavljeno pesem, potem, ako mu dovolite, prosi Vas, da mu jo pošljete! S posebnim spoštovanjem

Na Dunaji 15. 10. 70.

J. Stritar.

¹ Prim. Davorina Boleta pamflet „Črtice o Pavliha-Zvonovcih“ v Novicah 1870, str. 321—2; Stritarjev odgovor v Zvonu 1870, 320 in Boletovo repliko v Novicah 1870, 341—2.

² Kar se tiče „spremenljivosti“ žensk, bodite prepričani, gospa, da jim jaz zaradi tega ne delam očitkov; one ne morejo biti drugačne. One se spreminjajo in predrugačujejo vedno le zato, da zabavajo po latinskem pregovoru: Razlika mika. Vse vrste so dobre, pravi Voltaire, razen onih, ki dolgočasijo. Zategadelj končam svoje čebljanje, morebiti prepozno.

Blagorodna gospa!

Vem, da ste me obsodili. Ali uzrok, da Vam nijsem tako dolgo odgovoril ter sposobno se zahvalil za Vaše lepe pesmi, bil je zame dovolj žalosten. Oči so me namreč bolele, in me še bolě, tako da ne smem še zdaj veliko brati, in le prav malo pisati. Najbolje pa bi bilo, ko bi kakih 14 dnij ne bral čerke ne pisal. Žalibog, da to ne gre. Ne zamerite torej, blagorodna gospa, da nijsem tako dolgo storil svoje dolžnosti, in tudi zdaj je ne morem popolnoma. Spodobno Vam se priporoča Vaš sluga

Na Dunaji 23. 11. 70.

Stritar.

6. a

Jos. Stritar — Jos. Cimpermanu.
iz Badna 19. julija 1871.³

... V svojem pismu govorite o gospě L. Pesjakovej. To imě je meni dobro znano. Gospá je bila tako prijazna z mano, da mi je nekaj časa dopisovala o literarnih stvaréh, pisma so mi bila pravo tolažilo; da ji nijsem vredno odgovarjal, tega so bile krive neugodne okolnosti. Na zadnje pismo mi ni odgovorila. S čim sem gospó razžalil, ne vém. Človek nema sreče...⁴

³ Ob koncu 1870. leta je prenehal izhajati „Zvon“. Stritarjeva polemika v „Zvonu“ in Levstikova satira v „Pavlihu“ je izvala med ljubljanskimi konservativci silno ogorčenje in ker niso mogli odgovarjati z enakim duhovitim orožjem, so si pomagali z obrekovanjem in sumničenjem. Prenehati je moral „Pavliha“ in prenehal je „Zvon“. Vsled tega je nastopil tudi v dopisovanju med Lujizo in Stritarjem odmor, ki je trajal skoraj leto dni. Na novo je sprožil dopisovanje med njima Lujizin prijatelj, pesnik Josip Cimperman, ki si je lajšal svoje jetništvo (bil je hrom), s tem, da je iskal vsaj pismene zveze z vsemi pomembnejšimi Slovenci in Slovenkami. Julija meseca 1871 je pisal Stritarju in dobil odgovor iz Badna z dne 19. jul. 1871.

⁴ Stritarjev odgovor je poslal Cimperman Pesjakovi, ki mu je pisala 7. avgusta iz Dola, kako iskreno se je razveselila, da se je Cimperman seznanil s Stritarjem, „s tem plemenitim in genijalnim možem“ in ga je istočasno prosila, naj ji takoj sporoči Stritarjev naslov. Že dva dni pozneje je pisala Lujiza zopet Cimpermanu. (Dalje prihodnjič.)

TEA B. ABB.

Smreka.

Mlada smreka se je okna dotaknila,
mlada smreka v plašč noči zavita,
v mladi smreki tvoja senca skrta,
sred noči je moje okno poljubila.

Ah, ne vračaj se, ne vračaj se več k meni —
— v mladi smreki se budi življenje,
s smreko raste moje hrepenenje,
zgini, senca, na spomin pa kamen deni!

RADIVOJ REHAR:

Glej, zdaj sem že vse ti bližji . . .

*Glej, zdaj sem že vse ti bližji:
kakor jadro, ki blodilo
je po silnih oceanih,
vračam k tebi se v pristan!*

*V tišjih urah, ko se unesel
je strasti in želj orkan,
ko je boj, ki sam s seboj
bíl sem ga, dobojevan,
nisi več mi ljubica ne žena,
si vse več mi: — mati, mati,
mojega otroka mati...*

*Si vse več mi: — žar večerni,
tleč za daljnimi gorámi:
čakam ves ga, da predrami
mi spomin na prošle čase,
da verjel bom zopet vase,
mlad — in novih nad bogat...*

Domovina v tujini.

(Iz pogovora z go. Pavlo Lovšetovo.)

Domovina! Kdor te ni nikdar zapustil, ta te ne bo znal nikdar ceniti. Dokler te imamo, se nam zdi vse, karkoli se godi lepega in dobrega okoli nas, tako samoobsebi umevno, kot bi drugače sploh biti ne moglo. Ko pa stopimo v tuji svet, kjer nas nihče ne pozna, se nihče ne zmeni za nas, kjer smo tujci med tujci, tedaj mahoma začutimo, kako lepo je bilo vendar v domovini, in čeprav se nam je zdela prej vsa majhna in betežna, se nam v daljavi zazdi kljub vsej skromnosti najlepši del širnega sveta.

Četudi strmimo drugod pred svetovnimi čudi in se divimo razkošnostim, ki jih ustvarja tuje bogastvo, vendar nas greje v srcu topla misel: pri nas res nimamo tega in onega, kar imate vi — tujci, toda imamo zato lepo domovino, ki je kos našega srca in ki se ne da nikoli pozabiti, če nas tok življenja vrže tudi na nasprotni tečaj naše zemlje.

Naša urednica je obiskala go. Pavlo Lovšetovo, ki je doslej prepofovala precejšen kos Evrope in Amerike, da poizve o vtisih, ki jih je dobila pevka med našimi rojaki, prav posebno v daljni Ameriki.

Na vprašanje če in kako se ameriški Slovenci spominjajo stare domovine, je ga. Lovšetova odgovorila:

„Od vseh neštetih vtisov je pač najmogočnejši ta, da čim delj so naši ljudje od domovine, tem toplejša in svetejša čustva goje do nje. Sabo brezčutneži ali pa ljudje, ki jih je usoda v domovini tepla s tež-

kimi udarci, ne mislijo radi na rodni kraj in jim je ugodneje tam, kjer se jim bolje godi. A tudi te izjeme so vesele, kadar srečajo v tujini rojaka, da se vsaj v rodnem jeziku lahko pogovore ž njim. Tujina je najboljši propagator demokracije. Doma se razni sloji tako radi ločijo, v tujini pa se družijo vse, kar govori isti jezik, ker sredi ogromnega tujega navala podzavestno čutijo, da so v slogi močnejši.

Združene Države v Ameriki — posebno značilno ime. Človek bi lahko rekel: to so združeni narodi skozi iz vsega sveta. Zanimivo je opazovati tako po velikih kot po malih mestih, kako se naseljujejo vedno rojaki poleg rojakov. Včasih nanese, da si postavi cela vrsta ožjih rojakov svoje domove v istem delu mesta, in takrat kaj radi imenujejo ves okraj po svojem rojstnem kraju. Tak imajo Slovenci v večjih naselbinah že: Ljubljano (ki obsega pet kvadratnih milj), Vrhniko (od tam so poslali dozdej največjo zbirko denarja za Cankarjev spomenik), Ribnico (eno prvih slovenskih naselbin). Žumberk itd.

Ko stopa človek po taki ameriški cesti in gleda desno in levo trgovine s samimi zanimivimi imeni: Bukovnik, Grdina, Žele itd., tedaj se mu milijonsko mesto ne zdi več tako tuje. Kos domovine zaslutiš za temi okni, in ko vstopiš, se te razvesele, kot da so zagledali svoj mili rodni kraj. Izredno gostoljubje, njihova požrtvovalnost in vsa ganljiva ljubezen, ki jo izkazujejo gostu rojaku, vse to ima globoke korenine v njihvi veliki domovinski ljubezni. Človek, ki prihaja iz starega kraja, je za te dobre ljudi kakor kos njihovega srca, katerega se oklepajo z uprav otročjo iskrenostjo.

Naštela bi Vam lahko nešteto ganljivih zgodbic, ki sem jih doživela po svojih koncertnih nastopih. Ne samo, da me je slovensko časopisje — z eno samo izjemo — po vseh mestih podpiralo s svojimi uspešnimi reklamnimi noticami, še več: ponatisnili so tudi razne pesmice, ki so jih naši delavski trpini zlagali v počast osebi, ki jim je zbudila tako žarke spomine na domovino. Začetek in konec teh njihovih srčnih izlivov pa je bila domovina — Slovenija, ki so jo gledali ob petju naših

Umetnici ge. Pavli Lovšetovi.

Pozdravljena bodi, umetnica naša,
Vesela in zdrava ostani pri nas;
Nebrojno ameriških src ti prinaša
Pozdrave slovenske vsak sleherni čas.

Slovensko si pesem zapela tujini,
Po mestih Evrope pač tujcem v oči;
A danes v tujini jo poješ mladini,
Rojeni od staršev slovenske krvi.

Z velikim ti duhom v slovenske domove
Prinašaš nam pesem, tolažbo v srce;
Zdrnila pri srcu občutke si nove,
Obdane s krasoto slovenskih gora.

Vresničila želja se tebi je draga,
Da poješ izgnancem v deželi zlata.
„Ostani nam zdrava, Slovenka ti blaga,“
Ti kličejo bratje iz globine srca.

Ig. Rotter.

pesmic tako živo pred seboj, da se je na marsikaterem koncertu potočilo toliko solza kot pri kakem pogrebu.*)

Rojak, ki živi tam že preko 20 let, mi je čez par mesecev po koncertu dejal: „Vsi moji v Sloveniji so pomrli, in nikoli me ni vleklo nazaj, toda zadnje mesece, odkar prepevamo spet o naših planinah, me je obšlo tako domotožje, da sem se kar prijavil za skupni zlet v maju 1930.“

V neizbrisnem hvaležnem spominu mi ostane tudi lanski 23. februar. Škripajoč mraz, nenavaden za Evropo, naravnost usoden pa za ameriški avtopromet. Little Falls, slikovito mesto, ki ima na enem svojih hribočkov slovenski Narodni dom, je za ta dan določil moj koncert. Bila sem prepričana, da se ne bo mogel vršiti, zlasti še, ker je po tisti strahoviti poledici začelo popoldne še v debelih kosmih snežiti. Kdo bi

*) Z dovoljenjem ge. Lovšetove priobčujemo nekaj teh priložnostnih pesmic:

Ge. Pavli Lovšetovi v pozdrav.

In tako se Tebi želja
davna slednjič je spolnila,
da na tla svobodne zemlje
tudi naše si stopila.

Semkaj v domovino novo
daljno priti si želela,
da prinašaš nam pozdrave
v pesmi, kojo boš zapela.

Kdor z namenom tem prihaja,
naj pristrčno bo pozdravljen!
Dobrodošel kot znanilec
pesmi lepe, bo pozdravljen!

Pesmi Ti saj naše mile
kakor slavček nam prepevaš
v melodijah krasnih, čarnih,
Srce vsakega ogrevaš.

Naj tvoj glas slovenske pesmi
torej daleč se razlega,
navdušuje ljudstvo naše,
mu globoko v srce sega.

Prijatelj slovenske pesmi.

Glasiteljci naše pesmi ge. Pavli Lovšetovi ob njenem povratku v domovino.

Sem iz domovine,
Kjer najlepše so gore,
Kjer najlepše so livade,
Kjer najlepše sploh je vse.

Pevka naša je dospela,
— Kakor slavčkov njen je glas —
Da bi tukaj v tujini
Pesmi čul se naše kras.

Srca so se nam topila,
Ko je njene pesmi čar
Zbujal sladke nam spomine,
Nepozabljene nikdar.

V pesmi naši, krasni, mili
Nas je vse očarala,
Vendar tukaj pa med nami
Ni ostati marala.

Vleklo jo nazaj je v kraje,
Znane, ljube, drage nam,
Da pozdrave srčne naše
Domovini nese tam.

Srečna pot domov Ti bodi,
V pesmi osrečuj še svet!
Nas v tujini ne pozabi,
Kmalu k nam se vrni spet!

Ivan Zupan.

zameril na vse strani raztresenim rojakom, če bi se na sobotni večer namesto za nevarni pcestni avto-ples odločili raje za udobje tople sobe in tam toliko priljubljenega radija? Na oni čudoviti večer pa so mi little-fallški rojaki povedali brez besed, kaj je klic domovine. Prišli so, kot da je zunaj najlepša poletna noč: možje, žene in otroci. Čudili so se samo enemu, ki se je pripeljal v takem metežu 60 milj daleč z neke farme. Tisti večer me je obšel občutek, da je pevec včasih — svečenik.

Odpotovati mi je bilo takoj po nastopu, ker je bil za drugo popoldne določen že koncert v New Yorku (Mimogrede: radi ogromnih oddaljenosti in takratne nevarne vožnje so naši rajše prirejali koncerte nedeljo popoldne mesto zvečer). Nastala pa je neprilika, ker se v Little Fallsu ni ustavil spalni vlak, ki je vozil direktno v New York. Treba se je bilo peljati par postaj nazaj do križišča Utica. Dasi so ponudili avto, sem radi varnosti raje sedla v lokalno železnico. Moja „gospodinja“ in še par drugih je prisedlo, dva avta pa sta oddrčala po bližnjici do Utice po ½ m visoko na novo zapadlem snegu. Vsi moji ugovori niso nič pomagali. „Mislite da Vas bomo pustili ob dveh ponoči samo čakati na vlak? Kaj bi si mislili o nas v domovini?“ — Zopet ljuba domovina! Ob misli na rodni kraj je desetorica izmučenih delavcev brez pomisleka žrtvovala noč in tvegala nevarno nočno vožnjo, samo da pospremi osebo, ki bo odnesla njihove pozdrave tja, kamor jim kipi srce. Nikogar nisem poznala, ko sem došla v L. F., ko pa sem odšla, mi je bilo, kot da jemljem slovo od bližnjih prijateljev, ne le od bežnih znancev.

Beseda „znanec“ me spominja tudi marsikatere „špasne“ dogodivščine. Neredko se mi je zgodilo, da so se izdajali za moje znance ljudje, o katerih sploh nisem vedela, da eksistirajo. Nekoč je prihitela k meni v garderobo stara gospa, ter me burno objela, nazivajoč me venomer: Misis Pavla! Ker je bilo njeno vedenje le od sile domače, so mi na moj začuden pogled okoli stoječi pojasnili, da je to teta moje najboljšje prijateljice Ivanke. Katere Ivanke? Te in te. Prvič v življenju sem čula njeno ime. Teta pa se ni dala ugnati — igrala je tisti hip glavno vlogo za odrom! — in je ročno privlekla iz torbice pismo nečakinje Ivanke iz Ljubljane, kjer sem čitala črno na belem, da je ta Ivanka moja najboljša prijateljica. Hvala tej nepoznani, dobri Ivanki za originalno reklamo! Njeni teti je bilo silno všeč, da je tisti večer nastopala kot moja dobra znanka in „skoraj teta“ ter me je ob slovesu odpremila s solznim poljubom in s križem na čelo.

Kako topel in tesen je pri večmi izseljencev pojem domovine! Pristopil je n. pr. rojak in me vprašal, če vem, kjer je Velika Loka. Ko sem pritrdila, se je zmagoslavno obrnil k sosedu: „Vidiš, ta je tudi od nas doma!“ In tako sem bila skoraj vedno „iz naše fare“, ker na Kranjskem ni nikamor daleč, saj si iz Gorenjske na Dolenjsko lahko kar požviziemo — kakor so trdili naši Amerikanci.“

(Konec prih.)

Privatne nameščenke drugod in pri nas.

Opriliki letošnjega kongresa Mednarodne ženske zveze v Berlinu je priredila Zveza privatnih nameščenk (Verband der weiblichen Handels- und Bureauangestellten) domačim in inozemskim delegatkam lep družabni večer, kjer smo imele priliko, da se seznanimo z delovanjem in stremljenjem te izvrstne ženske strokovne organizacije. Predsednica Zveze, inteligentna žena iz vrst privatnih nameščenk, nam je v pozdravnem nagovoru pojasnila, zakaj je njih izrazito strokovna organizacija čutila potrebo, da povabi feministke v svojo sredo: „Me nismo le strokovno gibanje delojemalcev, ki se bori samo za svoj gmotni položaj v poklicu, temveč smo in hočemo biti tudi žensko gibanje na poklicni podlagi. Poklicna podlaga je ono, po čemer se razlikujemo od splošnega ženskega gibanja in kar smatramo kot prednost naše ženske organizacije, kajti ravno poklic nas veže z življenjem ljudstva in posameznika. Smatramo kot našo nalogo napram ljudstvu, da se združujemo zlasti žene v poklicu v enotno delovno zajednico v blagor celokupnosti.“ Priznati moram, da me je to globoko etično pojmovanje smotra strokovne organizacije naravnost iznenadilo — kajti v duhu mi je vstala slika iz domovine.

Po prijetnem kramljanju pri čaju nam je agilna članica podala v izčrpnem referatu pregled o ustroju, delu in uspehih Zveze, ki bazira na nepolitični podlagi in ima večlanjene nameščenke vseh političnih naziranj, le socijalistinke vseh frakcij so organizirane zase, a nastopajo ž njimi, kadar gre za skupne interese.

Vsled gospodarskih težkoč v dobi inflacije in po njej so bile najtežje prizadete ženske moči po službah. Omejitve v velikem obsegu, ustavitve obratov so bile vzrok, da je nešteto nameščenk izgubilo službe, kajti ženske pridejo ob takih prilikah prve na vrsto. Opuščanje iz služb je zelo občutila organizacija: z ene strani, ker je število članic padalo, z druge strani pa je morala občutno izčrpati svoj fond za brezposelne. Sedaj se čuti v tem pogledu znatno izboljšanje in število članstva zopet počasi narašča. Danes šteje Zveza 80.000 članic.

Organizacija je razdeljena na 260 krajevnih skupin, ki jih vodijo posebni odbori: ti so neposredno v zvezi z okrožnimi odbori, ki imajo svoje sedeže v 76 mestih; centrala je v Berlinu. V Zvezi je zaposlenih 240 plačanih uradnic, kar kaže, kako velik delokrog ima organizacija.

Kot eno prvih nalog smatra organizacija vsestransko izboljšanje položaja nameščenk. In kakor so že Nemci vseskozi temeljiti, zgrabijo tudi tu vprašanje pri jedru; dvigniti hočejo izobrazbo uslužbenk, in si

cer predvsem strokovno, a tudi splošno. Statistika namreč dokazuje, da je med brezposelnimi največ takih, ki nimajo temeljitega strokovnega znanja. Zato skuša vplivati Zveza na one korporacije in osebnosti, ki imajo ingerenco na razvoj poklicnega in trgovskega šolstva, na drugi strani pa skrbi sama za spopolnitev svojega članstva s prirejanjem tečajev, predavanj, publikacij i. t. d. V prostorih organizacije je članicam na razpolago strokovna knjižnica, ki pa ne stoji za parado, ampak ima zelo veliko čitalk. Zveza je dosegla že zvišanje obveznih ur v poklicnih šolah za trgovske pomočnice vseh strok. Istotako sodeluje tudi z navetom pri sestavljanju učnih načrtov po šolah, ki naj podajo tudi dekletom tako izobrazbo, da ne bodo samo deli obrata, temveč da bodo razumevale svoj poklic v bistvu in bodo sposobne postati kdaj vodilne moči, istotako kakor moški. Poučujejo naj na šolah moške in ženske učne moči, kar je najbolj naravno z ozirom na vzgojni moment. Zveza zahteva tudi temeljito predizobrazbo, ki naj se doseže s priključitvijo 9. razreda osnovni šoli, na to pa naj zida triletna strokovna izobrazba poklicno znanje.

Zveza skrbi po možnosti tudi za primerna mesta svojih članic, kar spada vsekako med njene najtežje naloge, zlasti pri splošni brezposelnosti zadnji hlet.

Važno je sodelovanje Zveze pri vprašanjih socialne politike, ki je neposredno odvisna od gospodarskega stanja. Ko je kapital v dobi gospodarske krize zagnal velik hrup proti različnim socialnim odredbam, zlasti proti socialnemu zavarovanju, so organizacije skušale vplivati na ministrstvo dela, da nadaljuje z reformami na polju socialnega skrbstva ter tako lajša bedno stanje najpotrebnejših. Boj za dejansko uveljavljenje osemurnika se ponekje še vedno bije. Izvojeval se je tudi zaščitni zakon glede odpovedi, glede uslužbenih mater itd.

Toda ne le da vpliva organizacija na državno upravo, temveč ima tudi sama izvrstno organizirano socialno skrbstvo za svoje članice. Poleg brezposelnih izdatno podpira tudi bolne; iz posebnega sklada za tuberkulozne daje podpore za boljšo prehrano in daljše zdravljenje. Starostni fond nudi pomoč starim delanezmožnim članicam. Vsako leto priredi vsak krajevni odbor božičnico, ki nudi poleg božičnega priboljška tudi razvedrilo. V treh planinskih krajih ima organizacija lastne domove, kamor pošilja na oddih svoje članice.

Za vsako članico je obvezna naročba mesečnika „Die Handels- und Bureauangestellte“ s prilogo „Die Verkäuferin“. Za mlajše članice pod 18. letom pa izdaja Zveza mesečnik „Junge Kräfte“. Od l. 1924. izhaja letno „Jahrbuch der Frauenarbeit“, ki prinaša pregled o mezdnem gibanju ženskih delovnih moči, o zaposlenosti žen po različnih obratih, o ženskem delu na podlagi poročil nadzorstvenega urada itd. Priključen je pregled literature o ženksem delu.

O organizatorični sposobnosti Zveze priča zlasti dejstvo, kako zna pridobiti mlajše članice. Ljubeznivo jih sprejmejo, nudijo jim pomoč pri vpeljavi v poklicno delo, prirejajo jim poučna predavanja, poskrbe za zabavo s skupnimi izleti in zabavnimi večeri, a če treba, stopijo celo v stik s stariši.

In kako je pri nas v tem pogledu? Ker sem bila pred leti sama privatna nameščenska, se vedno rada zanimam za položaj ženskih nameščenk, toda priznati je treba, da pri nas ne napredujemo, temveč nazadujemo. Samostojne organizacije privatne nameščenke niso nikdar imele, temveč so organizirane z moškimi tovariši v skupni organizaciji. S teoretičnega vidika je to edino pravilno, toda dejansko bo prišel ta princip do veljave šele tedaj, ko bodo moški priznali enakovrednost ženskega dela, enakopravnost žene v vsakem oziru, ko se bodo zavedli, da se morajo skupno boriti za isti cilj, ne da bi kruhoborsko spodrivali drug drugega. Nemke utemeljujejo ustanovitev ženske strokovne organizacije z naslednjimi argumenti: V skupni strokovni organizaciji so bile ženske vedno prikrajšane. Ker so le v malem številu sodelovale pri odborih — tovariši jih niso znali ali hoteli pritegniti k delu — se tudi na njih zahteve ni oziralo. Njih delo se je smatralo kot manjvredno in je bilo kot tako tudi plačano. Kakor vemo, je pri nas položaj isti ali pa še slabši. Vendar kljub slabemu materijalnemu položaju so ženske nameščenke v splošnem popolnoma pasivne z ozirom na organizacijo. Tajnik neke tukajšnje strokovne organizacije priv. nam. je sam priznal, da bi bilo gotovo več zanimanja, če bi nameščenke znali njih moški tovariši vzpodbuditi in pritegniti k sodelovanju. Omalovaževanje pa napravi človeka pasivnega. Poleg tega pa navadno dekleta smatrajo službo za nekak prehodni štadij, saj njih smoter je vendarle možitev. In to je čisto naravno. Toda danes zakon po večini ni več gnotna preskrba za življenje, temveč je večina žen primorana, da si tudi še potem išče zaslužka izven doma, da more skupno z možem vzdrževati družino. Zato ji nikakor ne bi smelo biti vseeno, pod kakšnimi pogoji prodaja svoje delovne moči. Kakor se moški bore za izboljšanje svojega položaja, tako bi se morala tudi ženska. Toda k temu jo je treba pri nas šele vzgojiti, vzbuditi je treba stanovsko zavest. To najdemo pri nas samo pri delavkah, dočim vlada pri srednjem sloju še velika indolence. Naravnost porazno je vplival name ta-le slučaj; na razpisano mesto je bila sprejeta tipkarica, ki je dotlej služila pri advokatu za mesečnih Din 300.—, dočim je imela v novi službi Din 800.—. Z delom nikakor ni bila obremenjena, a kljub temu je po par dneh med jokom izjavila, da je tu delo predolgočasno, da je bilo pri odvetniku bolj zanimivo in zabavno. Šla je raje nazaj — za Din 300. — Toda delo je zanimivo in zabavno! To ne znači samo indolence, to znači še kaj drugega! Kaj se hoče, duševna hrana je tudi nekaj! Nedvomno je tudi med

našimi nameščenkami dosti deklet, ki vzamejo poklic resno in ki bi se pod drugačnimi okoliščinami in vplivi tudi v organizaciji boljše uveljavile. Danes je največ organiziranih v Zvezi društev priv. nam. za Slovenijo, kjer tvorijo žensko skoro $\frac{1}{3}$ članov, dasi pasivnih. Po zavednosti prednjači Maribor. V Savezu priv. nam. Jugoslavije so pri nas zastopane ženske moči le v združni sekciji (nameščenke kons. društev) in v sekciji za socialno zavarovanje. V Jugoslav. strokovni zvezi so organizirane članice katoliškega svetovnega naziranja. Članstvo je torej razcepljeno na tradicionalne tri struje, ki navadno ne nastopajo skupno, niti kdar gre za bistveno skupne interese. Morda bi se v enotni strokovni organizaciji dvignila stanovska zavest tudi ženskih članov?

IVANKA CIZELJEVA:

Higijena stanovanja.

Predmet tega članka je kmetško stanovanje. To vprašanje se mi zdi zelo važno in potrebno, da se temeljito prouči. Z njim se mora seznaniti vsaka gospodinja.

Teško je popisati stanovanje, kakršno je. Saj je drugačno na Gorenjskem, drugačno na Dolenjskem ali na Štajerskem in Notranjskem. Našteti hočem predvsem hiše, ki jih imajo več ali manj vsa. Iz naštetih pomanjkljivosti bomo seveda takoj lahko zaključili, kakšno bi tako stanovanje moralo biti, da bo v njem zdravje doma.

Oglejmo si stanovanje v njegovi notranjščini, ker je le za to odgovorna gospodinja. Govoriti seveda ne moremo v tej zvezi z zgradbo stanovanja samega, ki je večinoma — mimogrede omenjeno — pomanjkljivo in zgrešeno.

Ko stopimo v hišo, smo že marsikje kar v kuhinji, to se pravi, kuhinjo imajo kar v veži. Kakšna reva je taka gospodinja. Tla so iz ilovice, iz opeke ali iz kamenja, v veži je stalno prepih, ker so na drugi strani vhoda vrata na dvorišče, kjer stojita živinski hlev in svinjak. Kdo se bo čudil, če gospodinja v taki kuhinji trga po nogah, ušesih in vse povsod. Kako naj skrbi za snago in red v taki kuhinji? Pometati nič ne pomaga, beliti tudi ne, ker so stene in strop na debelo pokrite s sajami in črne kot tinta. V kuhinji ni dimnika in se dim razširja z ognjišča po veži v podstrešje. V taki kuhinji je tudi zatočišče vseh domačih živali od drobne putke do debelega prašička. Tukaj dobivata iz skupnega krožnika svoje mleko gospodinjina ljubljenska muca in stari hišni čuvaj Hektor svojo polento. Nekaj polic in omara, to je pohištvo v kuhinji; kuhinjska in jedilna posoda, kolikor je hiša premore — sicer je pa ni potreba mnogo, ker večinoma jedo iz skupne sklede — je izložena po policah in na omari. Teško je delo gospodinjne v taki kuhinji in pri ta-

kem ognjišču, reda in snage ni mogoče držati, tudi če bi imela kaj zmisla zanj.

Kuhinja v veži ima še drugi zelo važen nedostatek: vsakdo, ki hoče v hišo, mora iti skozi kuhinjo, kjer se odlaga vsa nesnaga, ki jo nosimo na čevljih. Tako lahko po pravici rečemo, da je taka kuhinja leglo marsikatere kužne bolezni, kakor so griza in tifus, ki imajo izvor v raznih odpadkih in slabi vodi.

Pa recimo, da pridemo v hišo boljšega gospodarja, ki je hišo pred nekaj leti preuredil. Pri njem vidimo kuhinjo že posebej, toda njena notranjost se ne razlikuje mnogo od kuhinje v veži.

Kuhinja je svetišče vsake gospodinje, zato mora biti tako urejena, da je gospodinja lahko ponosna nanjo. Ognjišče naj bo zidano in s treh strani prosto, da se kuharica lahko giblje okoli. Dobro je, če je s ploščicami obloženo, da se lažje umiva. A tudi navadno železno ognjišče, primerno veliko, zadostuje. Tla naj bodo lesena in jih je treba vsaj enkrat na teden pomiti, stene enkrat na leto na novo pobeliti. Okno naj bo veliko in tako napravljeno, da se da zgornje okence posebe odpreti. Poleti naj bo na oknu napeta mreža, da je okno lahko odprto in muhe ne morejo v kuhinjo. Za brambo proti muham naj ima gospodinja v kuhinji vedno lepljivi papir zoper muhe, ali pa steklenice — muholovke. Jedila naj bodo pokrita, ostanki jedil se morajo takoj odstraniti in miza pomiti. Kako neokusno je v kuhinji, kjer se zbirajo roji muh, pa se nihče zanje ne briga!

Pohištva naj bo čim manj v kuhinji. V kuhinjski omari s predali ali kredenco naj bo spravljena vsa posoda in kuhinjsko orodje. Obešanje predmetov na steno bodisi radi lepšega ali iz komodnosti ni priporočljivo. Pribor in posodo je treba po uporabi z gorko vodo pomiti in nato v tekoči vodi izplahniti. Pred vsako kuhinjo mora biti predpražnik (slama ali preproga), da se ne zanaša nesnaga.

Ne smemo pa pozabiti na kuhinjske zabožčke, ki so neobhodno potrebni za vsako kuhinjo, t. j. eden za odpadke, drugi za smeti. Žalostno je gledati razvade naših gospodinj, ki puščajo različne odpadke jedil razmetane po tleh. Če jih pa odlagajo v posebne posode, jih ne pokrivajo, zato imajo do njih dostop domače živali in mrčes. Druga slaba razvada je puščati vodo v škafov nepokrito, pri tem se voda nasmeti in okuži, živali pridejo tudi do nje, kar je zopet škodljivo zdravju.

K vsaki kuhinji spada shramba za jedila, ki naj bo v posebnem prostoru. Pohištvo v jedilni shrambi bodi čisto enostavno: omara s policami in še par prostih polic. Vse naj bo nepleskano, da se lahko po potrebi večkrat pomije. Omara naj ima zamreženo odprtino radi zadostnega zračenja. Namen shrambe je, shraniti razna že gotova jedila ali pa surova živila. Da se prepreči v jedilno shrambo dostop raznemu mrčesu — prenašalcu bolezni — je potrebno, da ima zamreženo okno.

Drugi važen prostor v hiši je dnevna soba, ali, kakor pravijo na kmetih, „hiša“, kjer se odigrava večina družinskega domačega življenja. Navadno vidimo v tem prostoru obširno peč z zapečkom in klopni okoli, v drugem kotu je velika miza, v tretjem kotu postelja, kje ob steni še kaka omara in morda tudi zibelka. Prostor je nizek, okna so seveda tudi majhna, zadelana s cveticami in pozimi še s cunjami ali žaganjem. Po stenah visijo slike, fotografije, razglednice itd., na drogovih okoli peči pa se suši obleka in perilo.

Poleti zlo še ni tako veliko, ko je družina ves dan zaposlena zunaj, huje je pozimi, ko so dnevi kratki in je zunaj mraz. Bivanje in spanje v segretem, skvarjenem zraku gotovo ne more biti zdravo. Tudi prehlajenje kaj lahko nastane pri naglem prehodu od vroče peči na mrzel zrak. Iz izkušnje pa vemo, da prihaja iz prehlajenja bolezen.

Pomanjkljivosti v taki hiši je še več, a kdo bi jih mogel vse naštet! Dnevna soba naj bo res samo za bivanje čez dan. Zato naj bo prostorna in svetla ter naj se da zračiti. Gospodinja naj jo vsako jutro temeljito prezračí, pospravi, pobriše prah in tla vsaj enkrat na teden pomije. Čim manj je slik po stenah in policah, tem manj se bo nabralo tam prahu. Če obdržimo v „hiši“ domačo peč, naj ne bo prevelika in ne sme imeti „slavnega“ zapečka, a tudi perilo, zlasti umazano, se ne sme tam sušiti. Na peč se sploh ne sme nič odkladati. Miza naj bo vedno pomita ali pokrita s čistim prtom.

V pravilno urejeni stanovanjski hiši so potrebni torej še prostori za spalnice. Tak prostor je lahko v čumnatí poleg dnevne sobe ali na drugem koncu hiše ali pa v podstrešju. Starši naj imajo svojo spalnico, otroci svojo. Bolj zdravo je, če spalnica pozimi ni zakurjena, seveda mora biti peč v sobi, če se primeri bolezen. Tudi spalne sobe je treba vsako jutro zračiti in pospravljati. Posteljina naj se med pospravljanjem položi na okno ali obesí na dvorišče, da se presuši in prezračí. Sobe in metlo je treba pred pometanjem vedno z vodo poškopiti.

Glede postelj samih je poudariti važnost čiste posteljnine. Vsaka postelj naj ima spodnjo in zgornjo rjuho ter prevleko za blazino. Po potrebi se postelja preoblači. Posteljina brez perila je vsa zamaščena, črna, smrdljiva in odvratna. Pernice na posteljah niso priporočljive, ker povzročajo močno potenje. Ako spimo v mrzli sobi, uporabljamo pernice samo nad spodnjo odejo.

Izogibati se je tudi razvadi, da spita dve osebi na eni postelji. To je kvarno iz vzgojnih in zdravstvenih ozirov. Bolnik pa mora imeti celo svojo lastno sobo in naj se stanovalci ob bolezní umaknejo drugam.

V spalni sobi naj bo tudi še priprava za umivanje.

Po zgoraj omenjenih navodilih si bo gospodinja mogla urediti ali preurediti svoj dom. Mnogo je odvisno od nje same, bo li imela raj ali pekel v svojem domu.

Dunaj, mesto otroka.

(Konec.)

V. posloppju je šolska restavracija, kjer dobe vajenci za mal denar kosilo; mnogi ostanejo namreč čez poldne v šoli. Večina nosi hrano s seboj in ima možnost, da jo eventualno pogreje. Belo-črno opremljena restavracija je lokal, kakor ga vidiš v vsakem moderno urejenem elegantnem hotelu. Poleg jedilnice je družabna soba, istotako okusno in prijazno opremljena. Okolica vpliva na vajece, da se obnašajo kakor v restavraciji in v salonu. Ta stavba je veljala 9 milijonov šilingov.

Poleg tega je preskrbljeno tudi za telesno vzgojo obrtnih vajencev. Telovadba ni obligatna, vendar je udeležba zelo velika. Učenci so razdeljeni po obrtnih skupinah. Tako imajo vajenci ene obrti skupno telovadbo: krojači svojo, mizarji svojo, šivilje in modistke svojo i. t. d. Vsaka taka telovadba uravnava in preprečuje telesne hibe, ki jih povzročata izvrševanje posameznih obrti.

Po prevratu je padlo število otrok v dunajskih šolah skoro na polovico. Kljub temu niso v Avstriji odpustili iz humanitete niti enega učitelja iz službe. Šolska reforma je zahtevala preorientacijo učiteljstva, ki je bilo vzgojeno v starem duhu. Za nadaljne izobraževalne tečaje se oglašava vsako leto ogromno število učiteljstva, da ga ni mogoče vsega sprejeti. V akademske tečaje sprejemajo dijake z gimnazijsko ali realčno maturo. Dijaki se izobražujejo na dunajski univerzi, podagoškem inštitutu in na osnovnih šolah. Na pedagoškem inštitutu poučujejo profesorji in učitelji, ki se znanstveno udeležujejo. Ped. inštitut ima poleg raznih seminarjev tudi osnovno šolo s takozvanimi poizkusnimi razredi, kjer so začeli posamezni učitelji uveljavljati principe nove delovne šole.

Stara šola je kopicila mrtvo znanje, opirajoč se le na učenčev spomin in na dresuro, vzgajala je pasivne ljudi, ki niso smeli poznati samostojnosti niti v mišljenju niti v dejanju. Oriientacija je bila snov, osebnost otrokova je bila postranskega pomena. Nova šola hoče vzgojiti iz otroka demokratičnega, socialno čutečega človeka, ki bo imel lasten kriterij. Nova šola ustvarja delovnega, samostojnega človeka, mu pomaga razviti vse individualne zmožnosti do najvišje stopnje. Zato ni v novi šoli stvarno znanje namen, ampak le sredstvo za doseg cilja. Izhodišče pouka je otrokova osebnost. Učitelj se pogloblja v otroško dušo, jo doživlja; njegovo delo preneha biti obrt, postane umetniško ustvarjanje. Otrok je od narave ukazeljen in delaven. Šola mora te njegove lastnosti ohraniti in poglobiti. Otroka je treba bodriti, vzpodbujati, lajšati mu težke krize razvojne dobe. Dunajska šola se opira na novo poglavje moderne psihologije, na takozvano individualno psihologijo, ki se bavi z duševnostjo posameznega otroka, predvsem otroka, ki se ne more vživeti v šolsko zajednico. O individualni psihologiji nam je zelo zanimivo predaval strokovnjak Oskar Spiel. Iz tega predavanja naj povzamem nekatere misli!

Vsak otrok ima občutek manjvrednosti. Pri nekaterih otrocih je ta občutek zlasti velik, n. pr. pri otrocih, ki imajo organsko napako, in pri otrocih, ki jih domači sovražijo ali pa pri zelo razvajeni in nesamostojni deci. Vsak otrok stremi tudi po priznanju. Otrok vidi v odraslem človeku bitje, ki je močnejše in zmožnejše od njega, bitje, ki ima oblast in svojo voljo. Odrasel človek mu postane vzor. Zato se otroci tako radi igrajo „očete in matere“; zakaj v starših vidijo najvišjo avtoriteto in jo v igri doživljajo.

Odrasel človek mnogokrat klone in obupa v življenju, če ne dobi ob težkih krizah potrebne opore. Tem hitreje izgubi pogum v življenju otrok, ki je v resnici reven in potreben pomoči. Zato je otroku priznan odraslega človeka nujna življenska potreba. Če otrok ne dobi v svojem pozitivnem stremljenju priznanja, se izvrže njegovo stremljenje v negativno smer. Izmed mnogih zanimivih primerov, ki nam jih je predavatelj omenil iz lastne šolske prakse, naj omenim to-le:

Neki učenec, ki je prišel v prvi meščanski razred, je bil v osnovni šoli med součenci zaznamovan kot tat. Učitelj je namenoma poudarjal, da ga preteklost učenecv nič ne zanima, da nikogar ne pozna in si bo o vsakem ustvaril mnenje po vedenju v meščanski šoli. Dotičnemu dečku je poveril šolsko knjižnico. Otrok je bil ves vesel tega zaupanja. Čez nekaj tednov pa je izginilo par knjig iz knjižnice. Otroci so takoj pokazali na tata. Učitelj je zanikal tatvino in omenil, da so knjige kje založene. Našel pa je priliko, da se je neopaženo pogovoril s prizadetim učencem, ki mu je tatvino takoj priznal. Tekom daljšega, prijateljskega razgovora je otrok priznal, da je nekatere knjige daroval tovarišem, da bi mu dovolili igrati se z njimi. Ta ubogi izobčenec je storil nov greh, da bi si kupil naklonjenost tovarišev. Učitelj ga je navajal do spoznanja, da to ni bila prava pot, po kateri bi si pridobil spoštovanje in priljubljenost; pokazal mu je drugo pot in mu izjavil, da mu zaupa kljub njegovi zmoti. Izgubljene knjige so se našle in deček je ostal nadalje knjižničar. Otrok je bil rešen. Danes je fant v tretji meščanski priden učenec in priljubljen tovariš.

Dunajski starši se živo zanimajo za šolo. Organizirani so v roditeljska združenja. Vsaka šola ima svoje združenje. Člani so vsi starši, ki imajo otroke v dotični šoli. Članarina je minimalna, nikogar ne silijo plačevati. Odbor, v katerem je tudi zastopnik učiteljstva, prireja roditeljske sestanke, predavanja, skupne izlete s šolo, nabavlja iz lastne inicijative šoli učila, najema igrišča, drsališča i. t. d. Roditeljska združenja kar tekmujejo med seboj, katero bo svojo šolo bolj oskrbelo. Po zborovalnicah dunajskih šol opaziš fotografije odbornikov rod. združenja. Tretjino odbornikov tvorijo žene. Dunajske šole uvajajo hospitacije staršev. Starši spoznavajo delo učitelja in spoznavajo svoje dete. Marsikatera zaslepljena mati, ki je mislila, da ima najpametnejšega in najboljšega otroka na svetu, spozna, da so tudi drugi otroci inteligentni in ga celo prekašajo. Tako spoznanje rodi vedno dobre sadove za mater in za otroka.

Vstopimo v osnovno šolski razred dunajske šole! Že po opremi se razlikuje od naših razredov. Tu vidimo mize in stole, postavljene večinoma v polkrogih, več stenskih tabel, in ob steni, večinoma zadnji, mize in police, polne izdelkov, ki so jih napravili učenci pri rokotvornem pouku. V razredu se vrši živahna debata. Prosti razgovor je moderni način poučevanja. V prvih trenutkih ne moreš razbrati, kam stremi ves razgovor. Kmalu pa spoznaš, s kakšnim pedagoškim taktom in s kakšno fineso vodi učiteljica ves pouk. Zakaj ona mora biti vedno osrednja postava vsega pouka, tudi takrat, kadar stoji skromno ob strani debatirajočih otrok. Vsak trenotek mora biti na pažnji, da se pouk vsled velike zgovornosti otrok ne razblini. Včasih seveda govori več otrok naenkrat. Ko vidijo, da se vsled tega niso razumeli, se spomnijo na pravilo, ki so ga sami določili: samo eden sme govoriti. Na ta način nastane tudi ves šolski disciplinarni red.

(Mimogrede naj omenim, da dunajska šola zelo goji izlete in izprehode, za katere dobiva tudi učiteljstvo poseben prispevek.) Tako izhaja pouk iz

življenja, iz otrokovega doživetja in se v njem koncentrira ves jezikovni, zgodovinski, matematični pouk; tudi risanje, petje in telovadba so izrazi notranjega doživetja. Do četrtega razreda otroci ne ločijo predmetov in tudi nimajo nikakega urnika. Določeno je samo število tedenskih ur ter ure za verouk in telovadbo. Učitelj si uredi tedensko snov po lastnem preudarku, oziraje se pri tem na razne prilike in na voljo otrok. Tu ima učitelj popolno svobodo. Učenci sede ležerno v klopih in se pogovarjajo v domačem tonu. Malokateri vstane, kadar ima besedo. Vstajanje opažaš šele v višjih razredih. Otroci vedo namreč veliko povedati, dokler sede, če pa jih pozoveš, naj vstanejo, ne vedo mnogi ničesar več. Zato otroke le polagoma navajajo na vstajanje. Učenci so zelo samostojni, delaželni in kritičnega duha. Tu opažaš najrazličnejše individualnosti in temperamente. Marsikateri učenec se ne oglasi nikdar k besedi. Napak bi bilo misliti, da ne sledi pouku, in napak bi bilo, da bi ga opozorili, da ni še ničesar povedal, ker bi s tem izgubil pogum. Takega učenca, ki nikdar ne sili v ospredje in je molčeče narave, mora učitelj pač sam večkrat poklicati. Učenci imajo svojo upravo — šolsko občino — in če kak član delovne zajednice molí skupni pouk, ga kaznujejo učenci sami. Najhujša in zelo vplivna kazen je, če učenci ignorirajo poredneža za določeno dobo.

Pri učencu, ki ne sodeluje pri pouku, je treba iskati vzrok v njegovem zdravstvenem stanju in v njegovih socialnih razmerah. Zdrav, normalno razvit otrok, ki so mu dani potrebni življenjski pogoji, mora uspevati v moderni šoli. Zato moderna šola ne pozna kazni za slabe učence, pač pa na šolah pridno poslušajo šolski zdravniki in šolske skrbstvene sestre. Princip javnih šolskih kuhinj je, da ni noben otrok opoldne brez kosila. Poleg tega so organizirala mnoga roditeljska združenja, da dobivajo otroci v odmoru mleko, deloma brezplačno, deloma pa za neznaten prispevek. Vse šolske knjige in potreščine dobe vsi učenci od dunajske občine brezplačno. Za mladinsko skrbstvo je izdala dunajska občina l. 1928. 29 milijonov šilingov. Občevanje z otroki je zelo prijazno. Če vstopiš v šolsko poslopje, ne slišiš iz posameznih razredov tistega glasnega govorjenja, ki je značilno v naših šolah. Učitelj govori z navadnim glasom, se ne krega, ni ne jezi, če otrok grdo piše, ga vzpodbuja, hvali, četudi samo eno vrstico ali eno besedo, ki je lepše napisana. Da pa ne ovirajo slabo nadarjeni otroci pouka, imajo zanje posebne razrede, takozvane L razrede (langsam lernende Kinder — otroci, ki se počasi uče). Za učence, ki so nadarjeni za risanje, glasbo in ročno delo, imajo posebne popoldanske tečaje.

Avstrijska šolska reforma izvira iz posebnih socialnih razmer in političnih prilik v Avstriji. Njena vsebina ni samo tvorba Dunaja in sedanjega časa, temveč je Dunaj ustvaril in uresničil samo ono, kar so premislili znameniti vzgojitelji in učitelji vsega sveta. Šolsko reformo pa je izvedel Oton Glöckel, ki ga je prva dunajska socialistična vlada imenovala za učnega ministra. Za svoje sotrudnike si je izbral brez vsake ozkosrčnosti ljudi raznih pedagoških smeri in osebnih temperamentov. Znal je vsakemu pustiti svobodo, a ob enem ostati voditelj. Kot močna osebnost in kot izvrsten govornik je znal Glöckel populazirati idejo šolske reforme med najširšimi plastmi. Zato je danes šolska reforma v republiki Avstriji ukoreninjena in nima več nasprotnikov. Da je Glöckel doživel v začetku svojega delovanja zasmehovanje konservativne javnosti, kakor to doživljajo vsi reformatorji vseh časov in dob, nam priča knjiga, ki so jo izdali Glöcklovi

sotrudniki ob desetletnici šolske reforme. V tej knjigi najdeš ponatisnjene karikature in dovtipe iz dnevnikov, vse na račun Glöckla in njegove reforme.

Kulturno aktivni krogi v tujini so se začeli zanimati za šolsko reformo v Avstriji in so začeli prihajati na Dunaj v vedno večjem številu. Sloves dunajskih šol gre po vsem svetu. Pred kratkim so bili na Dunaju Japonci, Kanadci, da celo osebe iz Indije in Filipinov.

ANGELA VODETOVA:

Vsem ženam v pomislek.

Sedanje razdobje v naši državi je relativno eno najvažnejših tudi zato, ker se snujejo in grade zakoni, ki bodo odločali o pravicah in dolžnostih državljanov. Dvojno važen pa je sadanji čas za ženo. Kajti vemo, da so dosedanji zakoni vsebovali vse polno določb, ki ponižujejo ženo kot človeka in ji odkazujejo vlogo manjvrednega bitja v družini, družbi in državi. To zapostavljanje žene se jasno odraža v vseh važnejših zadevah v javnem, gospodarskem, a tudi privatnem življenju.

Od mnogih dosedanjih zakonskih določb, ki niso v prilog ženi, naj opozorim samo na eno, ki najbolj jasno kaže, da so zakone snovali moški — v svoj lastni prilog seveda — in ki naravnost podpisuje dvojno moralo današnje družbe. To je zakon, tičoč se nezakonskih mater. Avstrijski zakon, ki je veljal doslej za naše kraje, je sicer obsodil nezakonskega očeta na plačevanje za otroka, če se je posrečilo dokazati njegovo očetovstvo, dočim je za srbske pokrajine veljal Napoleonov kodeks, ki prepoveduje iskati nezakonskega očeta. Kakšne bodo nove določbe v tem oziru? Ali bo obveljal avstrijski ali srbski zakon? Vemo, da je za moške komodnejši in prikladnejši zadnji, dasi v oči bije vsakemu pojmovanju človeških pravic — vsaj v današnjem zmislu — ter vsem naravno-etičnim načelom. Toda zakone snujejo moški, zakaj bi jih ne snovali v svoj prilog! Tu mora uvideti vsaka žena, tudi tista, ki hodi vedno po ravni in uglajeni poti, kolikega pomena bi bilo za žene, da, za vse človeštvo, če bi tudi one soodločale o usodi državljanov, zlasti pa o svoji lastni. Že samo ta primer bi moral ženam dovolj jasno zaklicati: Memento!

Če povprečni moški trdijo, da žena ne spada v javno življenje, kdo bi jim zameril; to je pač moška samozavest, ki jim daje namišljeno sigurnost, da sami vse najbolje opravijo. Toda če žene same to izjavljajo, če se same apatično izogibljejo zanimanju za vsa javna vprašanja, ki tudi nje v živo zadevajo, tedaj je to naravnost neodpustno. Res, da so včasih žene izhajale brez zanimanja za javno življenje; toda sedaj je to drugače, sedaj ko je žena vržena v konkurenčni boj za zaslužek, sedaj, ko mora nositi dvojno breme, ko je s svojim delom dokazala, da ne zaostaja za moškimi, sedaj naj se ji omogoči, da tudi o svoji usodi odloča sama, ali da vsaj sodeluje pri odločanju.

IZVESTJA

Starostno zavarovanje naših služkinj. Z ozirom na dejstvo, da se je obetala takoj po novem letu revizija delavske zakonodaje ter naj bi izšle izdatne izpremembe k zakonu o zavarovanju in zaščiti delavcev, je poslalo Splošno žensko društvo v Ljubljani potom Osrednjega urada za zavarovanje delavcev na ministrstvo socialne politike in narodnega zdravja prošnjo, naj bi se uvedlo zavarovanje za starost in onemoglost tudi za služkinje. Saj je nesocialno, da se prepuščajo na starost brez zaščite najhujši bedi, sramotnemu beračenju in žalostnemu poginu žene, ki so bile v mnogih primerih prave trpinke, ki so delale in še delajo šestokrat po 15—16 ur dnevno, a jim je — ne po krivdi gospodinj nego zaradi slabih stanovanjskih razmer — dostikrat odkazan za bivanje in počitek zdravstveno docela neprimeren prostor. Vsi sloji uživajo samopomoč in se združujejo v krepke organizacije. Preko njih in potom svojih listov razkrivajo svetu svoje želje, bolesti in rane ter se bore za izpolnitev svojih upravičenih zahtev. Le brezpravne služkinje — Pepelke za ognjiščem, vajene samo delati, vse premalo mislijo nase. Molče trpe in čakajo lepih časov, a dočakajo v najboljšem primeru — ubožnico ali bridko očitano, dasi skrajno skopo oskrbo v rojstni občini. Zato se je Splošno žensko društvo, ki se od svojega postanka, l. 1901, zavzema za koristi in zaščito žene vobče, obrnilo na ministra za soc. politiko s prošnjo, naj nemudoma stori vse, da se zakon o soc. zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922 začne končno izvajati. — Društvo je predlagalo ministrstvu: Ako ni mogoče takoj uvesti zavarovanja za onemoglost in starost za vse panoge delavstva, naj v skrajnem primeru uvede to zavarovanje vsaj za služkinje, ki tvorijo 6,5% vsega članstva pri uradih za zavarovanje delavcev. Ako bi služkinje potom starostnega zavarovanja bile rešene najhujših skrbi za obstanek na svojo starost, bi se z veseljem in z večjo odvažnostjo ter zato tudi z uspehom posvečale svojemu poklicu;

tako bi bilo ustrezno predvsem njim, pa tudi gospodinjam, ki bi dobivale zares dobre in vestne pomočnice.

Razstava ženskega dela. V juniju letošnjega leta priredi Splošno žensko društvo v Ljubljani zanimivo ter predvsem poučno razstavo ženskih ročnih del, ki bodo natančno in pregledno razdeljena po raznih tehnikah. Namen razstave je, vzgojiti v Slovenkah okus do zares lepega in navajati jih, da bodo znale tudi v ročnih delih ločiti ročno delo od strojnega, pristno od nepristnega, skrbno in umetniško izdelano od površnega in zanikarnega. Na razstavi bodo zastopane v prvi vrsti sledeče tehinke: Navadno in umetno pletenje. — Privolité-delo (Occhi). — Biserne vezenine, in sicer: šivane, kvačkane, pletene, tkane, na blagu in sestavljene. — Kvačkanje: navadne čipke, ogrske, grške, gipire i. dr., dalje kvačkane volnene obleke, jopice, telovniki, otroško perilo, blazine itd. — Mrežasti izdelki (filet) do prvotnih ribiških mrež in sakov pa do antičnih čipk, kombiniranih zastorov, pregrinjal in prtičkov. — Šivane čipke: dalmatinske, turške, armenske, ruske, bruseljske, monakovske, milanške point lace (šivanje s trakovi), punto tirato (ažur) itd. — Bele vezenine: zobčki, ažur, rišeljé, renesančne, angleške, toledo, hardanger, kombinacije. — Barvaste vezenine vseh vrst in tehnik. — Zlate vezenine na svili, baršunu, damastu, avbe. — Gobelini: tkani, vezeni, kvačkani, mešani. — Klekljane ali idrijske čipke. — Makramé (čipke in rese). — Starinske čipke in vezenine. — Preproge in blazine: smirnske, perzijske, kilimske, karamani. — Ročna dela v usnju, kovini in lesu. — Slikanje na svili. — Umetne cvetlice ter razni drugi predmeti, izdelani iz blaga, svile, volne, trakov, žice i. dr. Razstava bo nekako nazorno pojasnilo in izpopolnilo vseh mnogoštevilnih in raznovrstnih ženskih ročnih del, ki jih je na slikah in v popisu priobčil „Ženski Svet“ in jih hoče tudi nadalje priobčevati. Odsek za prireditev razstave se obrača na naše žensko društvo s prošnjo, da se blagovolijo javiti na naslov ge. Marijance Lindtnerjeve, Ljubljana, Bleiweisova cesta 11. vse one, ki imajo ali bi hotele izvršiti za razstavo kaj posebno primernega in izbrano lepega.

Važnost gospodinjje. V Avstriji se oglašajo stanovi s svojimi zahtevami, kako naj se uredi gospodarsko življenje. Gospa dr. Johanna Kraft zahteva, da sliši javnost tudi stan, ki deluje v skromni tišini domače hiše in je zato neopažen in ne tako spoštovan. V Avstriji da je več kakor deset odstotkov žena, ki so samo gospodinjje. In ravno gospodinjja odločuje v važnem vprašanju konsumna, gospodinjja opravlja sploh delo neprecenljive vrednosti. Slišali smo, kak račun je spisala gospodinja, ki je skuhalo toliko in toliko kosil, zajutrekov in drugega. Gospodinjski letopis (Wirtschaftliche Jahrbücher) v Stuttgartu sodi, da je delo, ki ga opravlja gospodinjja sama, za 130 mark več vredno kakor delo plačane pomočnice. Novi čas pa je tudi izpremenil podlago gospodinjstva tako, da si gospodinjja sploh ne more privoščiti pomočnice. Vsak prodajalec se obrača na gospodinjje, samo meščanski politiki se ne spomnijo, da bi vprašali pri urejevanju gospodarstva stan, ki pozna najbolj vse potrebe in trpi pri nerodnem odmotavanju gospodarskega navoja.

Nagrade za duševno delo smemo pač pozdraviti kot vreden protitež lepotnim nagradam. Naša poštna hranilnica je razpisala lani nagrade za najbolj izdelano nalogo „Zakaj in kako naj varčujemo?“ Na to vprašanje so odgovorili IV. letniki vseh učiteljskih v državi. Komisija v ministrstvu prosvete je prisodila prvo nagrado gojenki Erni Česnikovi iz Maribora. Zanimivo je, da so tudi ostale nagrade prejele po večini ženske kandidatke.

Letošnjo svetosavsko nagrado na filozofski fakulteti ljubljanske univerze sta med 5 odklonavci tudi 2 ženski slušateljci: naša sotrudnica Marija Borštnikova za študijo „Herderjev pomen za evropsko literaturo“ in Olga Škerljeva za nalogo „Porotniki v srednjeveški Srbiji“.

Vsem trem odlikovankam naše iskrene čestitke!

O masaži.

(Dalje.)

3.) Gnetenje povzročuje krčenje mišičnih vlaken in tako krepi mišice. To je nekak pasivna telovadba mišic. Proizvaja se tako, da se popolnoma mehke mišice prijemljejo

povprek (ne po dolžini) vlaken, privzdigujejo in tlačijo ali stiskajo s prsti, pri čemur palec prijemlje z ene strani, ostali štirje prsti z druge.

Gnetenje se vrši na istem mestu stabilno, ali se premika od zunanjega dela k središču. Posreči se pa tem bolje, čim lažje se privzdigujejo zagrabljene mišice, katere se masirajo.

Nekako pomožno gibanje h gnetenju je valjanje, pri čemur se mišice gnetejo z dlanni, katere ležijo sporedno na mišicah ter se premikajo v protivni smeri druga proti drugi (valjar). Pri gnetenju s prsti uporabljaj mažo, drugače ne.

4.) Tresičenje razteguje in gnete mehko tkanino, povečuje kapilarni in limfatični obtok kakor obtok v sokovnih kanalcih, zvišuje krvni tlak in učinkuje na živce, dostopne masaži, kakor je potrebno, ali pomirjevalno ali dražilno. Ta prijem je težko opisati ali predočiti v sliki; sestoji pa iz cele vrste tresočih gibanj, ki se proizvajajo potom nagle izmenjave upogibanja in razgibanja lakti. Po predlakti in pesti maserija prehaja to gibanje na oni del telesa, kateri se masira, ter povzroča v njem lahka, pravilna kolebanja.

Tresičenje se oddaja telesu z zunanjo površino pesti, katera je rahlo stisnjena, ali s konci prstov, stoječih ostrokotno na koži, ter se mora vršiti tako nežno in mehko, da komaj čutimo krčenje mišic, če držimo roko na predlakti maserija. Med tem postopanjem so sklepi prstov in predlakti negibčni, fiksirani).

5.) Sekanje obstoja v energičnem tresenju tkanin, izvijavočem istočasno krčenje mišic, ter vpliva hkrati kot tresenje in gnetenje. Prijem obstoja v pretiranih sunkih, kateri se oddajajo s konci ravno stisnjenih prstov spodnje ali zgornje plati dlani, ali z laknetnim krajem stegnene ali stisnjene pesti, pri čemur roka deluje kot prej: ko se ena vzdiguje, druga pada. (Mlatenje). Gibanje se proizvaja izključno z zapestnimi členki, ter mora biti prožno in gibčno, med tem ko laketi in rama mirujeta.

Posamezni prijemi se kombinirajo, n. pr. gnetenje se menjava z gladijem tako, da ko ena roka gnete, druga gladi.

Glajenje in tresenje se izvaja z eno roko. Tresičenje, sekanje in glajenje se tudi včasih kombinira. Pri tem izvaja maserija roka centripetalno, (idoče k središču) sunkovito glajenje, način, po katerem roka, ki masira, hkrati trese in gladi, včasih pa samo gladi. Prične se navadno samo z gnetenjem, prehajajoč v glajenje; konča se s sekanjem, prehajajoč v tresenje.

Dotični, kateremu sta vsaj v splošnem nekoliko znani anatomija in filozofija človeškega telesa, tudi maser, kateri ima v

danem slučaju zdravniška navodila, se hitro spozna in ve, kdaj začne masaža s periferije, kdaj s središča, kje je masirati vzdolž, kje naokrolo, kje po teku mišic.

Masaža posameznih delov telesa.

Glava, namazana z maščobo, se masira z glajenjem, in sicer z dlanmi, položenimi sporedno ob strelnem šivu lobanje, po temenicah k tilniku. Manjši deli se masirajo s krožnim glajenjem, katero se izvršuje s konci dveh ali treh prstov.

Na obrazu, in sicer v sencih, čelu, pred ušesi, na licih se masažno postopanje proizvaja s konci prstov ali z blazinico palca, s katero se gnete, ali z glajenjem na okroglo. Ravno tako nosni hrbet in nosnici.

Podbradek in vrat se masirata s celo dlanjo od kraja spodnje čeljusti navzdol do ključnice samo z glajenjem.

Prsa se tudi masirajo z glajenjem, katero se izvršuje z dlanmi, položenimi sporedno ob prsni kosti pod ključnicami. Gladi se bolj ali manj močno in prožno proti pazduhi ali vzdolž reber. Pri navadni masaži prs se ženska prsa izključijo, ter se masažno postopanje vrši le nad in pod njimi, po mišicah. Kadar je pa zanje predpisana masaža — pri slabotnem razvoju na primer, ali po poškodbah, se gladi z dlanmi na okroglo po obliki prs. Od prsnih mišic pride za masažo v poštev zobčasta prsna mišica in medrebrne mišice. Pri masiranju prve mora bolnik držati roko dotične strani za hrbtom; medtem maser gladi mišico z blazinico palca ali s celo dlanjo od pazduhe k ključnici. Medrebrne mišice in živci se gladijo ali gnetejo z blazinico palca ali s konci prstov od pazduhe proti prsni kosti.

Masaža trebuha se proizvaja na tešče ali 3—4 ure po jedi, torej na prazen želodec in izpraznjen mehur. Bolnik leži z blazinjo pod glavo in skrčenimi koleni na trdem divanu ali žimnici. Maser sedi ob desni strani bolnika ter gladi ali gnete trebušne mišice in dostopne dele čreves. Namen te masaže je okrepitev trebušnih in nekoliko tudi črevesnih mišic, da bolje delujejo. Bolnik mora med masažo počasi in z odprtimi usti dihati ali glasno šteti. Maser pokrje z dlanjo desne roke popek tako, da so prsti obrnjeni proti spodnjim rebrom desne strani; potem proizvaja glajenje na okroglo v smeri proti levemu stegnu. Povračajoč se zopet na izhodno točko, ponavlja glajenje z dlanmi z desne na levo, vedno v isti smeri, ter postopa hitreje in močneje. Tudi gnetenje se uporablja, in sicer pri masaži čreves. Postopanje se izvršuje s konci srednjih prstov ene ali obeh rok. Položivši prste nad slepičem, t. j. v desni kot spodnjega trebuha, kroži rahlo, prožno v smeri navzgor pod desni rebri kot, potem vodoravno pod želodcem do levega podrebernega kota in od tod navzdol, v levi kot spodnjega trebuha,

vse po legi debelega črevesa, katero pride v poštev za masažo. Omenjeno kroženje prstov se pri bolj debelih bolnikih spreminja v močnejše gnetenje tako, da se povrh ene roke položi druga in obe delujeta v krožnem gnetenju. Postopanje je pretirano, ker obstoja iz kroženja na mestu in se počasi premika v omenjeni smeri. Glajenje je nepretirano, ter se uporablja samo zase ali po gnetenju. Tudi tresenje je včasih priporočljivo. Proizvaja se s prsti, stisnjenimi v pest in v isti smeri kot poprej tako, da se lahek rahlo trese in prsti udarjajo kot mehka kladiva ob trebušno površino, ali pa z navpično stoječimi konci prstov obeh rok. Prijemi morajo biti dobro izvežbani in za vsak primer trebušne masaže izbrani po potrebi. (Dalje prih.)

PRED PORODOM.

(Nadaljevanje.)

— Ko je žena v šestem mesecu nosečnosti, mora biti pripravljena na porod. Do sedmega meseca je mogoč splav. V sedmem mesecu pa utegne biti že porod. Naravna nosečnost traja devet mesecev, zgodi se pa, da nosi žena tudi dlje. Če je otrok rojen v sedmem mesecu nosečnosti, je zmožen življenja, a je navadno slaboten in še ne popolnoma razvit. Zakaj vsak dan, ki ga preživi otrok dalje časa v materinem telesu, je za otroka velike vrednosti zato, da se popolnoma razvije.

Torej že v šestem mesecu je potrebno, da je vse pripravljeno za porod in za otroka. Dobro je, da preišče zdravnik nosečo ženo zaradi pravilne lege otroka. Če je otrok obrnjen z nogami proti izhodu, je težak porod in je otrok v nevarnosti, da se zadaši. Zdravnik pa lahko uredi pravo lego otroka v maternici.

Za porod imej pripravljeno:

1 kg destilirane bombaževine (vate) za krvavljenje, izpiranje porodnic, kopanje otroka, za obvezovanje popka pri otroku in še za kaj. Namesto bombaževine rabijo platnene krpe. Priporoča se bombaževina, ker je očiščena, razkužena in zato ni nevarna, da bi se kaj zastrupilo. Če pa krpe niso prekuhane in čiste, pa se utegne porodnica zastrupiti. Bolje je kupiti bombaževino, ki jo po uporabi sežgeš, kakor pa so krpe, ki jih moraš prati in so čisto oprane ali pa tudi niso. Zato ni, da bi človek varčeval pri taki stvari.

$\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{4}$ litra lizola za umivanje rok onih oseb, ki pridejo v dotiko s porodnico, in za izmivanje porodnice.

1 kos lizolovega mila tudi za umivanje rok (za babico).

Nočno posodo za porodnico, ki je nalašč zato pripravljena. Ali star lavor, ki ga tudi uporabljáš v ta namen.

Majhno steklenico čistega špirta za desinficiranje škarij, ki babica prereže z njimi popkovino.

Za te škarijce je treba pripraviti pri porodu lonec vrele vode, da se škarijce tik pred uporabo prekuhajo in potem desinficirajo še v čistem alkoholu.

Lavor, kjer se umiva babica ali zdravnik.

Kolikor mogoče veliko posteljnega perila za porodnico in brisače za babico.

Otroško platno, ki ga pregreješ čez spodnjo rjuho, da se postelja od poroda ne umaže, in čez to platno deneš še eno rjuho. Na platno prišiješ na vseh štirih koncih trakove, ki z njimi podvežeš platno na posteljo, da ne drsi sem in tja. Lahko ga tudi na vogalih pripneš.

Dobro je, če imaš doma kolinsko vodo, ki sveži trdnost, in majhno steklenico konjaka za izredne primere oslabelosti. Sicer pa opojnih pijač ni treba.

Kamelice za različno uporabo in odvajalno sredstvo, če trpi porodnica na zaprtju.

Za otroka je treba pripraviti:

- 12 plenice, ki merijo 75 cm v kvadratu.
- 12 plenice, ki merijo 75 cm v kvadratu.
- 12 plenice, ki merijo 90 cm v kvadratu.

Plenice a) naj bodo iz navadnega šifona in bolj mehke, ker pridejo otroku na telo; plenice b) iz kotenine (bele ali rufave); plenice c) pa naj bodo iz flanele. Za plenice a) lahko rabiš staro perilo, za plenice b) lahko rabiš stare rjuhe.

Otroško platno — mera za dojenčke.

6 srajčk, ki so najbolj trpežne in obenem zadosti mehke iz šifona, batista; tudi iz starrega, mehkega perila lahko napraviš srajčke. Srajčke so okoli pasu široke 54 cm, dolge 22 cm, okrog vratu je 30 cm odprtina, komor napelješ trake in zadrigneš, kolikor je potrebno. Srajčko vreži kimono in je rokavček od pod pazduhe do zapestja 12 cm dolg, širok pa 9 cm.

4 povoje (za čez popek), ki so široki 5 cm in dolgi $\frac{1}{4}$ m. Na koncu sešiješ povoj v špico na sredi, kjer prišiješ trak, kakršnega rabimo vobče za perilo. Trak bodi 76 cm dolg in ga predeješ na dvoje in prišiješ sredino (38 cm) k špici povoja. S tem trakom zavežeš poviti povoj pri povijanju; ta povoj je navadno platen.

6 povojce, ki jih rabiš, ko povijaš otroka čez plenice. Ti povoji so široki 10 cm, dolgi

$\frac{1}{4}$ m. Prišiješ jim trakove kakor pri prejšnjih.

6 majic (platenih), ki so velike kakor srajčke.

3 „platice“, ki so najboljše iz barhenta.

Pripraviti je treba še posteljico, najboljša je pletena košara na stojalu. Za žimnico pripravijo pleve, uporabiš lahko tudi morsko travo. Blazina bodi čisto tenka, le malo napolnjena, da leži otrok ravno. Odeja bodi lahka in pozimi topla.

(Dalje prih.)

Razstava kuharske umetnosti. V Ljubljani so kuharski mojstri najuglednejših ljublj. restavracij, razne slaščičarne, kuharske šole, delikatesne trgovine in druga podjetja pripravila od 3.—6. febr. t. l. v vseh dvoranh in stranskih prostorih razsežnega hotela Uniona prvo jugoslovensko kulinarično razstavo. Namen razstave je bil „pokazati svetu, da Slovenci prav nič ne zaostajamo na polju kuharske umetnosti za drugimi narodi. Občinstvo naj na razstavi spozna kuharske finese in trike ter razne načine pripravljanja jedi“... Ta namen se je prireditvenemu odboru v vrhovni meri posrečil in je dosegel vsako pričakovanje. Kuharska razstava je vzbudila zanimanje, kakor doslej še nobena druga. Ljudi se je vse tri dni kar trlo. Saj je bilo pa tudi kaj videti! Razne pastete, domačo in divjo perutnino, sveže in prekajene gnjati, pečenke vseh vrst in oblik prirejene v raznih aspikih in hladetinah ter na najraznovrstnejši način garnirane in glazirane. Najlepsi so pač bili kot okraski mali kolački iz prosojnega mesnega ali ribjega aspika z zvezdami ali cvetkami, ki so bile umetno sestavljene iz trdo kuhanih jajec, pese, korenja, peteršilja, kumaric in gobic, svinjine, kavjarja i. dr. Mesne jedi in velike cele ribe na podstavkih, kakor da plavajo, garnirane z majonezo, kavjarjem, aspikom itd. so kazale tudi za najbolj razvijeno oko nad vse prijetno zunanost in bi se bile prilegale tudi najobčutljivejšemu želodcu. Veliki morski raki, živoređči, ker kuhani, so celi počivali na ogromnih krožnikih, okoli njih in po njih pa je bilo razprostrto njihovo snežnobelo, rožnato nadahnjeno meso, narezano na rezine, garnirano s kavjarjem, redkvicami, kaprami, limonovimi rezinami i. dr. V ribniku aspika, po katerem so rasle povodne rože iz lajčnih beljakov, so plavale kuhane ribice... Te

cele gromade peciva, torte, kolački, sladki ježki, hišice, vse iz sladkorja, čokolade in piškotov! In najlepše domače in južno sadje ter zelenjava, od čebule, zelja in ohrovta tja do najfinejših špargljev in artičokov. Kot dopolnilo ali pravzaprav kot začetek vse razstave so viseli v hladni verandni dvorani velikanski kosi naše najlepše klavne živine, osnaženi odojčki, gnjati in znamenite kranjske klobase.

Razstava je bila domalega vsa prvovrstna, izvzemši nekatere kuharske prireditve, ki so bile vse preveč nakičene. Kakor v pohištvu in v oblekah, bi morala tudi v pripravljanju jedil vladati enostavnost in namenu ustrezajoč resen slog brez posebno kompliciranih dekoracij. Za prihodnje leto si torej želimo kuharske razstave, ki bi bila podučna za najvišje, pa tudi in predvsem za srednje in nižje sloje. Kajti naš narod ima le par sto družin in družb, ki si morejo od časa do časa privoščiti dobrote, kakoršne smo videli na razstavi. Naša demokratična doba pa zahteva, da se oziramo tudi pri takih prireditvah na veliko večino. Pokazati, kako pripraviti s skromnimi sredstvi nekaj tečnega in tudi po zunanosti ustreznega in prikupnega, to bi bilo hvaležno polje za razstavljalce kulinarčnih umetnosti. Isto velja za razstavo pogrnjenih miz. Končno naj še pripomnim, da je na razstavi kuharskega slostva manjkalo dvojce pomembnih slovenskih kuharskih knjig.

I. S.

Bifstek (beefsteak) je angleška beseda in pomenja rezino govejega mesa. Za bifsteke treba mesa od dobro obležane pljučne pečenke ali ribice. Najprej odstrani ves loj in žilice ter zreži pljučno pečenko na 2—3 cm debele rezine, katere samo nekoliko potolci s kladivom ter jih pusti par ur ležati drugo na drugi. Potem jih peči na surovem maslu ali na masti, in sicer 6 minut na prvi in 4 minute na drugi strani. Šele potem jih potresi z drobno soljo in belim poprom. Na to se treba posebno ozirati, kajti ako nasoliš bifsteke, preden jih pečeš, potegne sol sok iz njih, in so zato pusti in suhi, dočim ostanejo sicer sočni. Ko pečeš bifsteke, včasih malo potresi ponev, da se meso ne prime posode in ga od vseh strani obdaja mast. Vsak pečen bifstek polij že na krožniku z žlico krepke juhe. Ako hočeš, da so bifstek znotraj še rdeči, jih peči še manj časa. Kadar pa hočeš imeti bifsteke docela prepečene, jih potresi z moko potem, ko so se že nekoliko pekli in si jih nasolila in s poprom potresla. Nato jih peči še nekaj časa. Za popolnoma prepečene bifsteke prideni čebulo pozneje, ko se je meso že nekoliko peklo, ker se sicer čebula prižge.

Bifsteki z jajci. Ubij z zajemalko sirovo jajce ter drži zajemalko deloma v vreli vodi ali juhi tako dolgo, da se beljak strdi, rumenjaki pa naj ostane še redek. Deni vrhu vsakega še rdečega ali prepečenega bifsteka

po eno tako jajce. Mesto zakrknjenih jajec denesh lahko na bifsteke tudi ocvrta jajca.

Na laški način. Pokapaj potolčene rezine pljučne pečenke z oljem; tako naj leže druga na drugi par ur. Potem jih posoli in popopravi, povaljaj v moki ter hitro speci na vroči masti, Zloži bifsteke na gorak krožnik, odlij nekoliko masti, v ponev pa daj malo sirovega masla, par žlic juhe in nekaj kapljic limonovega soka. Ko zavre, vlij poleg bifstekov na krožnik.

S sardelami in drobnjakom peči bifsteke kakih 10 minut na hudem ognju. Potem jih pomazi s sardelnim maslom in deni na vsakega zakrknjeno ali ocvrto jajce, ki ga posuj z drobno zrezanim drobnjakom.

Bifsteki za bolnike. Za malokrvne in slabotne ljudi nastrgaj meso. Kakor prej, pri-mešaj mu malo soli, olja in limonovega soka, napravi prav majhne kepice, ki jih bolnik lahko porabi zavite v oblate, ako jih morda ne morejo jesti.

O pomivanju posode. Lepo vas prosim, ne smešite se s tem, da hočete pisati o nečem, kar ve vsaka služkinja! Da, da, služkinja že zna, če je v službi že več let ter pod vodstvom pridne gospodinje. Pač pa ne zna pomivati posode marsikatera gospodinja, posebno neizkušena in nevajena gospodinjstva in kuhinjskega dela. Pišem iz lastne izkušnje, ker dobro pomnim, kako mi je bilo, nevešči gospodinji, hudo, če sem ostala kdaj dan ali dva brez služkinje. Tako sem bila nesrečna, pa prav za prav za nič drugega nego radi pomivanja posode. Sedaj se mi zdi smešno, ko se spominjam tega, in čudno, ko slišim marsikatero gospodinjo tožiti, da je pomivanje posode najhujše domače delo.

Predno začneš pomivati, poberi iz posode vse ostanke, ki jih lahko uporabiš za žival, ali pa jih vrzi z smeti, če nimaš živali. Istotako tudi kosti. Ako imaš perutnino, tedaj pomij ne potrebuješ, ali goste ostanke le lahko uporabiš. Skrbna gospodinja izbriše posodo najprej z otrobi; pri tem vpijejo posevki maščobo, so zato bolj izdatna piča, obenem se pa posoda očisti.

Za pomivanje posode vzemi vselej dosti vode, ki naj bo tako vroča, da lahko zdržiš z roko v njej. Ker se voda v kotlu včasih ne segreje dovolj, imej pri kuhi zadaj na štedilniku lonec s čisto vodo, da jo porabiš za pomivanje, če v kotlu ni zadosti vroča,

V vodo deni malo peščico sode. Brez sode je voda trda in maščoba se sprijema skodelice in krožnike, in sicer tako, da zmoliš kunjco, s katero pomivaš, in ožmeš vodo iz nje na prvi krožnik (če nisi iz posode prej dobro očistila ostankov); iz tega krožnika pomiješ in preliješ vodo na drugega in tako naprej, da odstraniš glavno maščobo. Zdaj so krožniki že skoro čisti in jih lepo drugega za drugim izplahneš in jih povežeš v škafl ali drugo skledo, da se odcedijo.

Pribor: nože, vilice in žlice moraš vsak dan malo odrgniti s peskom, dobro preplakniti in takoj obrisati. Nato začneš z lonci in kozicami, in sicer najprej z emajliranimi, potem šele s črnimi železnimi. Ako je ta posoda na zumaj sajasta od drv ali premoga, je ne smeš vtakniti v vodo, da ne bo voda črna. Vzemi časopisnega ali drugega mehkega papirja, pa obriši saje najprej s suhim, potem pa z mokrim papirjem in peskom. Ko ni posoda več sajasta, jo lahko umiješ v vodi, ne da bi vodo umazala. Na ta način ostane voda snažna, da ti posode še splakniti ni treba. Za kozarce vzemi čiste, ne prevroče vode, izmij jih zunaj in znotraj, splakni jih z mrzlo vodo — najboljše pri vodovodu — potem jih povezni na čisto mesto, da se odcede. Potem jih briši in drgni z brisačo tako dolgo, da se bodo svečili in da ne bo na njih nobene nitke od brisače. Ko si s pomivanjem gotova, ožmi kunjco, s katero si pomila, potem vzemi čiste tople vode, izperi kunjco in skledo z milom ter kunjco iztrepij in obesi, da se posuši. Če pustiš kunjco stisnjeno v kepo, zasmrdi.

Maca.

„Vzorna gospodinja“. Sestavila Gizela Majeva. Izdala književna zadruga „Goriška Matica“. Potrebna in koristna knjiga posebno za take ženske, ki nimajo prilike, da bi se poučile v gospodinjstvu po gospodinjstvih tečajih in iz listov. Knjigi je pridejan toplo napisan predgovor, vsebina je razdeljena v štiri poglavja: žena v gospodinjstvu, naš dom, obleka, prehrana. Kot zaključek je še dodano poglavje o štedenju in domačem knjigovodstvu. Sestavljalca se je ozirala na dejanski položaj kmetске in meščanske gospodinjne, splošnim navodilom je vsa-

kokrat dodala še niz kratkih praktičnih nasvetov. Tako dobimo v knjigi pojasnilo na katerokoli vprašanje v domačem delu. Moderna industrializacija gospodinjstva je seveda omenjena s prav skromnimi besedami, saj so naši domovi z malimi izjemami urejeni še priprosto in po starem. Le poglavje o prehrani je zasnovano na modernih smernicah, kar je edino pravilno, saj se da tudi ob najskromnejšem ognjišču higijenično kuhati. Pozna se, da je knjigo sestavila oseba, ki ima sama mnogo gospodinjne izkušnje, ki dobro pozna hišo v mestu in na deželi in je tudi mnogo čitala iz te stroke. Zato knjigo lahko priporočamo ženam in dekletom, pa tudi podeželskim gospodinjstvom tečajem.

Vendar je naslov „Vzorna gospodinja“ malo drzen, do te lastnosti nedostajata knjigi vsaj še dve poglavji: navodila za splošno duševno izobrazbo gospodinjne in poznavanje poglavitnih točk njenega pravnega položaja, kar je dobro razumela prva sestavljalca naše gospodinjne knjige, Minka Govékarjeva.

Kakor moramo knjigo pahljati po vsebini, tako je ne morem po jeziku. V tem pogledu bi bila potrebna temeljitega popravila. Slovensčina je preočito „primorska“. Ne mislim tu toliko na strokovne izraze, nego na govorico samo. Da navedem samo nekatere primere:

posodo umiti namesto pomiti;
spraviti sobo namesto: pospraviti;
oprano kunjco raztegniti na prostem namesto: iztrepij in obesi;
pazi, da poležeš preprogo: pogrneš;
kunjco na prah otepaj: iztepij, iztrepij, otrepij;
kunjco streseš skozi okno; otreseš, iztrepij-lješ;
gumb se zašije; prišije;
obleka se v šivih odšiva: para, razdira; ako obleke ne zdereš, odvzemi podlago; ne razparaš, ne razdereš, odparaš podlago; likaj blago na desno in levo: nalice in narobe;
ponev z repom: z ročajem;
deska za sekanje mesa: ploh, plohek;
priloži meso k ognju: pristavi;
če zliješ črnilo: razliješ, poliješ;
jedilno orodje: pribor;

Izraze za posamezne kose mesa naj si čitateljica popravi po vzorcu, objavljenem v 1. letošnji številki našega lista.

Sestavljalca rabi dovršnik in nedovršnik nedosledno in nesmotno, istotako tudi nikalni roditelj. K pravilu o roditelju v nikalnem stavku nikakor ne spadajo primeri, kakor: ne da bi kazala gub, nego gube (tožilnik!) itd.

Ali: kljub tem in sličnim nedostatom ima knjiga svojo vrednost, posebno za one, katerim je v prvi vrsti namenjena... Vida P.

VSEBINA 3. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: EMA DESTINOVA. — (Dr. V. Burian)	65
PESEM. — (Kristina)	66
GOSPA MARINA. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	67
V MESTNEM PARKU SNEŽI... — PESEM. — (Tea B. Abb.)	71
SMREKA. — PESEM. — (Tea B. Abb.)	70
STRITARJEVA PISMA LUJIZI PESJAKOVI. — (Obj. Avgust Pirjevec)	72
GLEJ, ZDAJ SEM ŽE VSE TI BLIŽJI (Radivoj Rehar)	77
DOMOVINA V TUJINI. — (Pavla Lovšetova)	77
PRIVATNE NAMEŠČENKE DRUGOD IN PRI NAS. — (Angela Vodetova)	81
HIGIJENA STANOVANJA. — (Ivanka Cizeljewa)	84
DUNAJ, MESTO OTROKA. — (Konec). — (Mara T. B.)	87
VSEM ŽENAM V POMISLEK. — (Angela Vodetova)	90
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Materinstvo. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Književna poročila	91

MODNA PRILOGA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 4'50, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdajateljica in odgovorna urednica: **Darinka Vdovičeva.**

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

VEZILJE — SIVILJE!

Ako potrebujete novih vzorcev za okras vsakovrstnega perila, naročite si knjižico „Oprema za neveste“, kjer dobite na petih prilogah nebroj novih vzorcev za belo in barvano vezenje ter okrog 40 krojev za vsakovrstno moderno žensko perilo.

„Oprema za neveste“ stane v razprodaji Din 40.—, za naročnice „Ženskega Sveta“ pa 35 Din s poštnino vred. Naroča se pri upravi „Ženskega Sveta“, Ljubljana, pošt. pred. 119. Denar se pošlje skupno z naročilom.

DARINKA VDOVIČ

prej **Ivanka Praznik**

LJUBLJANA, ERJAVČEVA CESTA ŠTEV. 2

(NASPROTI DRAMSKEGA GLEDALIŠČA)

Novost za gospodinjje!

Izšla je knjiga **„Vzorna gospodinja“**. Sestavila Gizela Majeva. Obsega navodilo za gospodinjstvo v kmetem in meščanskem domu, za ureditev stanovanja, o pravilni prehrani in obleki, o štedenju in kuhinjske recepte. Velikost knjige 20×14 in ima 181 strani. Cena s poštnino vred Din 18. Zahtevajte položnico ali pošljite ta znesek v znakmah.

Tudi vaši lasje

postanejo lahko tako lepi, da jih bo vsakdo občudoval. Seveda morajo biti mehki kot svila in se ne smejo sprijemati, imeti morajo lesk svile, ki ga imajo običajno zdravi lasje. Uporabljajte tudi Vi Elida Shampoo, kakor to delajo druge negovane žene.

Elida Shampoo naredi lase veliko bolj košate in mehke kot svila, dá jim lep moten lesk in nežen duh.

ELIDA SHAMPOO